

20

SOJA-

ASJANDUSE AJAKIRI

S O P D U R

PLUHEIN

A A S T A K Ä I K

XIX

1937

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 20 — 1937.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages
A. L.: Vabadusristi Vendade Ühenduse tegevusest 1936. a.	493	A. L.: Activité de l'Union des cavaliers de la Croix de Liberté en 1936	493
In memoriam	496	In memoriam	496
Arcturus: SMÜ. 1936. aastal	498	Arcturus: La Coopérative militaire en 1936	498
Taktika alalt.		Tactique.	
—ts: Kk jagu moodustab võitlusjärgus asuva vastupanupesa	501	—ts.: Un groupe FM de l'échelon de combat forme un nid de résistance	501
A. Purre: Veel mõtteid õhukaitse korraldamisest ratsaväe rännakul	505	A. Purre: Encore sur l'organisation de la défense antiaérienne au cours de marches de cavalerie	505
Kpt. Nõmm: Suurtüki- ja lennukiväe koostööharrutuste organiseerimisest ja teostamisest	509	Capitaine Nõmm: Organisation et exécution d'exercices de coopération de l'artillerie et de l'aviation	509
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE.	
— Poola: „Przeglad Wojskovo-techniczny“	514	— Pologne. „Przeglad Wojskovo-techniczny“	514
Uudiseid sv. tehnikas:		Innovations techniques militaires.	
— Ltn. Sivad: Nähtmatud kiired ja nende kasutamise võimalusi	516	— Lieut. Sivad: Les rayons invisibles et les possibilités de leur emploi	516
Kahekümne aasta eest:		Il y en a vingt ans:	
— E. M-pa: Mälestusi Eesti sõjaväe algpäevilt	519	— E. M-pa: Souvenirs de l'origine de l'armée estonienne	519
Juriidilised küsimused, ametlik osa.		Questions juridiques, partie officielle.	

Vastutav toimetaja major A. LUTS.
Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja major J. MADISE.
Telefon nr. 477-20/163.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.
Tegevtoimetaja kõnetunnid
iga päev k. 0800—1200.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.

Telefon — Kaitseväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaatmiseks märkimata käsi-
kirju alal ei hoita.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülg — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XIX AASTAKÄIK

NR. 20 • 13. 05. 1937

Vabadusristi Vendade Ühenduse tegevusest 1936. aastal.

06. mail s. a. pühitseti Eesti Vabadusristi XVIII aastapäeva. Päeva pidulikkuse tähistamiseks peeti kõigis garnisonides üle riigi pidulikke paraade Vabadusristi kavaleride osavõtul, millele järgnes hiljem kavaleride ühislõuna, kus värskendati ja süvendati omavahelisi sõprussidemeid, vahetati mõtteid ja mälestusi Vabadussõja päevilt.

Heites tagasi pilgu Vabadusristi Vendade Ühenduse möödunud aasta tegevusele peab märkima, et Ühendus sammub kindlalt edasi seatud rada mööda ja neile eesmärkidele, mis tema on seadnud endale organisatsiooni põhikirjaga.

Möödunud 1936. a. tegevusaasta oli Ühendusele kõigiti tegevusrikas ja edukas, saavutati häid tulemusi seatud eesmärkide ja 1935. a. Volinikekogu üldkoosolekul ülesseatud tegevuskava läbiviimisel.

Aasta vältel V. V. Ü. Keskjuhatus kui Ühenduse keskorgan, jätkas endiste aastate eeskujul toetuste määramist ja andmist puudustkannatavatele Vabadusristi kavaleridele ja nende perekondadele. Toetust määrati 38 isikule kokku Kr. 1405,—, kusjuures toetussumma ülemmääraks oli ühekordselt Kr. 80,—, alammääraks Kr. 10,—. Ühenduse Abiandmise kapitali kassa 1936. a. aruanne oli tasakaalus Kr. 5731,30, kusjuures jääk 01. 01. 1937. a. oli Kr. 4407,01.

V. V. Ü. keskorgani, Keskjuhatusetegevusest 1936. a. võiks märkida järgmist:

1. Paluti härra Haridusministri kaudu toetust, et RT 19 — 1933. a. avaldatud Vabadusristi kavaleride soodustamise seaduse § 3 (50%-line õpperaha vähendamine) laiendataks seadusandlikul teel ka kõigi erakoolide kohta. Küsimus otsustati jaatavalt.

2. Saavutati Raudteevalitsuse nõusolek Vabadusristi kavaleride tasuta sõiduks üks kord aastas Vabadusristi päevale V. V. Ü. Keskjuhatuselt antud tunnistuse põhjal.

3. Saavutati Tallinna Linna trammiosakonnalt Vabadusristi kavaleridele hinnalandusega sõidukaartide maksvuse tähtaja pikendamist ühe aasta võrra.

4. Jätkati teenistuse leidmist Vabadusristi kavaleridele.

5. Aidati kaasa Vabadusristi kavaleridele maa saamisel.

6. Korraldati Vabadusristi VIII päev Tapu ümbrusse. Päev õnnestus ülihästi kavaleride rohkearvulisel osavõtul. Ettekanded, mida pidasid kindralmajor J. Soots VR I/1, kindralmajor G. Jonson VR I/3 ja II/2, major P. Villemi VR II/3 ja major J. Lepp VR II/2 ja 3, olid huvitavad ja leidsid sooja vastuvõttu kuulajaskonnalt.

7. Vabadusristi kavaleride esindajaks Rahvuskogu II kotta valiti V. V. Ü. Kesk-

juhatuse esimees kindralmajor J. Soots VR I/1.

15. veebruaril s. a. peetud Volinikekogu üldkoosolekul olid esindatud kõik osakonnad.

V. V. Ü. Keskjuhatuse valiti tagasi endises koosseisus ja täiendati Keskjuhatust ühe liikmega. Seega kuuluvad Keskjuhatusse: esimees — kindralmajor J. Soots VR I/1, abiesimees — kindralmajor G. Johnson VR I/3 ja II/2, laekur — kindralmajor H. Brede VR I/2, sekretär — kolonelleitnant A. Laats VR I/3, liikmed — kindralmajor J. Orasmaa VR I/2 ja II/3, kindralmajor J. Kruus VR II/3, kolonel M. Tuisk VR I/3 ja ministriabi V. Päts VR III/2. Liikme kandidaatideks on reserv-kolonel P. Kann VR I/2 ja kolonel J. Maide VR II/3.

V. V. Ü. Vanematenõukogusse valiti kindralleitnant J. Laidoner VR I/1 ja III/1, kindralmajor N. Reek VR I/2, II/2 ja 3, san.-kindralmajor H. Leesment VR III/2, kindralmajor J. Kruus VR II/3, kindralmajor O. Sternbeck VR I/2, kindralmajor A. Pulk VR I/2, reserv-kolonel P. Kann VR I/2, kolonel E. Kursk VR I/3, kolonel V. Trossi VR I/3 ja II/3, kolonel F. Pinka VR I/3 ja II/3, kolonel J. Vende VR I/3 ja II/3 ja reserv-leitnant O. Köster VR II/3.

V. V. Ü. Keskrevisjonikomisjoni valiti kindralmajor A. Kurvits VR I/2, kolonel A. Kasekamp VR II/3 ja hr. A. Borkvell VR I/3. Liikme kandidaatideks — kolonel A. Laurits VR II/2 ja 3 ja reservkapten F. Tannebaum VR II/3.

V. V. Ü. Kõrgemasse Aukohtusse valiti esimeheks — kindralmajor J. Laidoner VR I/1 ja III/1. Liikmeteks: kindralmajor P. Lill VR I/2, eru-kontradmiraal J. Pitka VR I/1, kindralmajor O. Sternbeck VR I/2, reserv-kolonel H. Vahtramäe VR I/2. Liikme kandidaatideks — kindralmajor J. Orasmaa VR I/2 ja II/3, kolonel A. Jaakson VR I/3 ja mereväekapten V. Grentz VR I/3.

Ühenduse 1937. a. tegevuskavasse võeti põhjanevaks küsimuseks uue Eesti Vabadusristi Ordeni põhikirja väljatöötamine ja selle maksmapanemine. Põhikirja oleksid koondatud kõik õigused ja kohustused, millised annab Vabadusrist ja milleks tema kohustab nende omanikke. Eeltöödeks otsustati koondada Keskjuhatusse kõik Eesti Vabadusristile vastavate ja sarnanevate välisriikide aumärkide statuudid ja õigusnormid ning nende põhjal töötada välja, vastavalt meie oludele, Eesti Vabadusristi Ordeni lõplik põhikiri.

Ühel ajal uue Vabadusristi Ordeni põhikirja väljatöötamisega otsustati töötada välja ka Vabadusristi kavaleride õigusi käsitlevate normide koodeks. Mõlema töö täitmiseks valiti komitee koosseisus: esimees — kindralmajor J. Orasmaa VR I/2 ja II/3, liikmed — reserv-kolonel G. Kromel VR I/3, kolonelleitnant R. Maasing VR I/3, kolonelleitnant O. Jaanso VR II/3(†) ja major P. Villemi VR II/3.

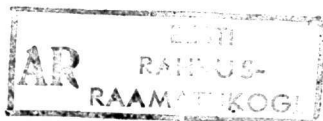
Ühtlasi jätkatakse eelmiste aastate eeskul Vabadusristi kavaleride abistamist teenistuse leidmisel ja ainelistesse raskustesse sattunud kavaleride ja nende perekondade toetamist.

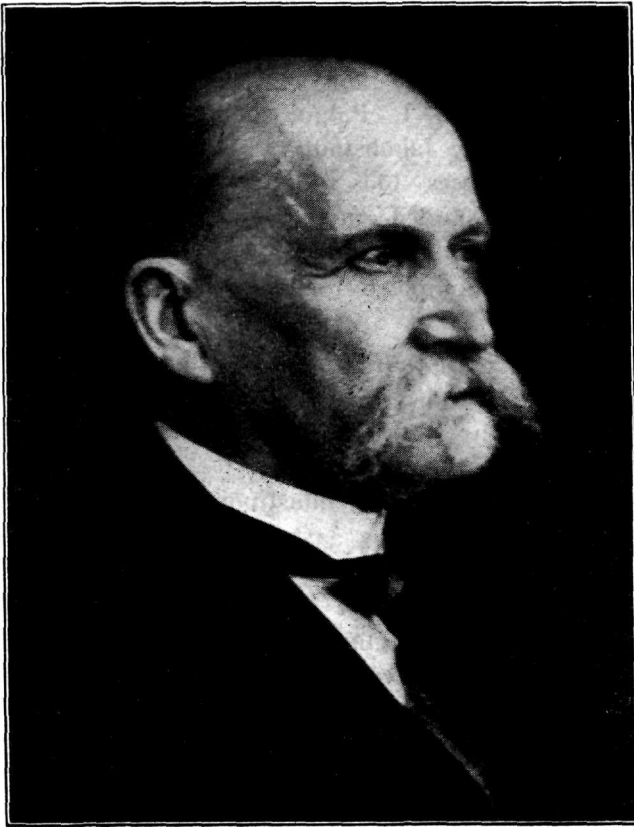
Vabadusristi IX päeva korraldamine Saaremaale 04. 07. s. a. ja sellega seoses olevad eeltööd on käimas.

Ühendusel oli liikmeid 01. 01. 1937. a. järgmiselt: tegevliikmeid — 935, toetavliikmeid — 128. Eelmise aastaga võrreldes on tegevliikmete arv kasvanud 15 võrra.

1936. a. varises manalasse 6 Vabadusristi kavaleri: minister J. Seljamaa VR III/2, kolonel P. Borkmann VR I/3, reservkapten J. Munner VR II/3, reserv-leitnant A. Tomingas VR I/3, reserv-nooremleitnant R. Miller VR II/3, reserv-nooremallohvitser K. Lõhmus VR II/3, reserv-nooremallohvitser T. Kindlam VR II/3 ja reserv-reamees A. Karlson VR II/3.

A. L.

Kyösti Kallio
Soome Vabariigi President

Kindralleitnant H. V. Österman
Soome Sõjavägede juhataja

Soome sõjaväe lipupäev.

16. mail 1918. aastal päikesepaistelisel kevadpäeval Soome Sõjavägede Ülemjuhataja kindral Mannerheim oma võidukate vägede eesotsas astus vaba Soome pealinna — Helsingi. Sellest päevast peale lehvib Soome sinirist lipp uhkelt ja vabalt põhjamaises sinas.

16. mai on kujunenud rahvuspühaks — lipupühaks, mil iga soomlane mõtleb tänutundega vabaduse eest võitlejatele ja süvendab endas valmisolu Soome vabaduse kaitseks.

Eestilegi on Soome sinirist lipp armsaks saanud, manades esile kauneid mälestusi ühiseist võitlusist Vabadussõjas.

Täna sel pidupäeval saadame tervitusi Soome sõjaväele ja avaldame oma lugupidamist Soome lipule.

In memoriam.

Nagu aednik lõikab ilusamaid, lõhnavaid ja täies õitseilus lilli paljude seast, nõnda ka karm saatuse käsi haarab armutult meie keskelt tihti just neid, kes kaasvõitlejana, sõbruna säravad heledalt oma hinge õilsusega, seltsimehelikkusega ja kohusetruudusega.

Otto Jaanso'd ei ole enam. Masendavalt uskumatuna saabus see teade kaasvõitlejaile, sõbrule maikuu päikesepaistelisel hommikul, kus kogu loodus on täis tarkavat elu ja rõõmu. Alles mõni päev varem jõudis ta mehe parematesse tööastatesse. Raske on harjuda tõelisusega, et saatus nii ebatavaliselt ootamatult pidi riisuma just tema kui parima meie seast, keda alati võis näha rõõmsa naeratusena ruttavat kaudu ministeeriumi koridore, treppe, kes alati oli täis vastutulelikkust ja kelle sõnad ja käed olid alati igäuhele abivalmis toetamiseks.

Tagasihoidlikkus, inimese suurim vorus, oli Otto Jaanso iseloomu põhijooneks. Tagasihoidlik sädelev huumor, naeratus, kõne ja eluviis tegid tema igale lähedaseks, koduseks ja armsaks kaasvõitlejaks, sõbraks. Arenenud sõjamehelikud voorused tõstsid tema esimesest kohtamisest eeskujuks.

Tulevad meelde ajad, mil rõõmsalt täis lootusi ja ootusi istusime Kõrgema Sõjakooli auditoriumis. Siin Otto Jaanso sõjamehe sädelev vaim haaras kiirelt ja põhjalikult kõike, mis pidi saama ja saigi aluseks tema tööle vastutavatel kohtadel rivis ja staabis meie sõjaväe elu korraldamisel.

Oma töös ta oli üks neid nähtamatuid töötegijaid, kes vaikselt ja suure kohusetruudusega rühivad kindlatele eesmärkidele, varjates oma tööd tagasihoidliku naeratusena. Kõrgelt arenenud kohusetunne, piirita armastus kodumaa vastu, alatine valmisolek ja teotsemisrõõm, kõiki neid sõjamehe põhivoorusi kandes oli Otto Jaanso oma kaasvõitlejaile heledaks eeskujuks, alates Vabadussõja esimestest päe-

vadest, kus ta 1. Polgu ridades võitles Narva, Ruhja, Jakobstadti väljadel, ja pärast rahuaegses töös, kus temal lasusid tähtsad ülesanded meie sõjaväe juhtide kasvatamisel ja õpetamisel ja nüüd lõpuks sõjaväe juhtkonna teenistusküsimuste korraldamisel.

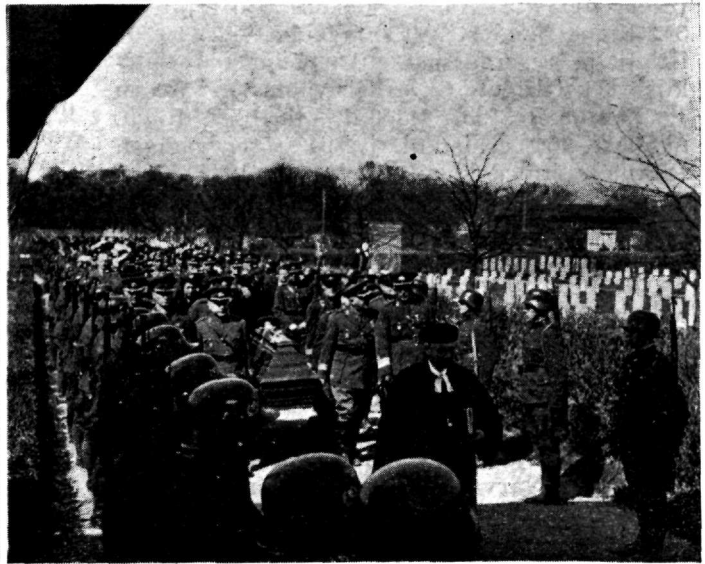
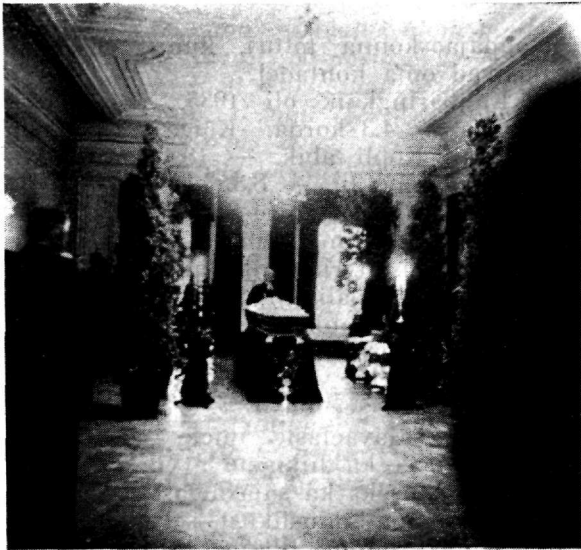
Otto Jaanso oli kutsutud alati tööde juurde, kus tuli rajada uusi teid. Olles rõõmsameelne sportlane, oli tema kaasatöötamine meie kehalise kasvatuse eeskirjade koostamistöös nagu endastmõistetav. Ta töötas VI Osakonnas aastatel, kus mitmesuguste eeskirjade kodifitseerimine oli eriti hoogus. Kaasteenijatel ja alluvatel on säilinud temast parimad mälestused. Alati asjalik, rõõmsa süvenemislustiga, huumoririkas, edenes töö temal jõudsasti. Ta tegi tööd juhitud sügavast kohusetundest, otsides alati teid ja radu, mis viiksid eesmärgile kõige kindlamalt.

Vahepeal Narvas 1. Jalaväerügemendis teeninud, kutsuti ta uuesti keskasutisse juhtima ala, kus tuleb puutuda kokku väga suure hulga inimestega. Niipalju kui on inimesi, on ju ka soove ja tahtmisi. Kuid ka siin tema tagasihoidlik ja heatahtlik suhtumine võitis seda, mida inimene üldse võib soovida — üldise sügava lupupidamise temast kui õilsahingelisest kohusetruust sõjamehest ja kaasvõitlejast.

Meile kõigile on ju elu vaid ajaliseks kiirelt mööduvaks tööde ja rassimiste perioodiks. Meie kõigi soov on, et meie elust ja tegevusest jääks võimalikult heledam mälestus. Vara manalasse läinud Otto Jaanso jättis oma elust meile aarde, mis kustumatult püsib meie südames ja tõukab meid parematele, õilsamatele tegudele.

Puhka rahus kodumaa mullas, mille eest sa oled selle lühikese aja jooksul, mis sulle saatusest antud, võidelnud ja töötanud tõsise sõjamehena ja truudumaa pojana, ja olgu sulle kerge kodumaa muld.

Kolonelleitnant O. Jaanso VR II/3 viimne teekond.

Ülal: vasakul — kirstupanek 05.05.37 V. O. Keskkogu saalis Sõjavägede Ülemjuhataja, kaasteenijate ning omaste juuresolekul; paremal — Sõjavägede staabi osakonnaülemad kannavad oma lahkunud kaastöölist viimsele teekonnale V.O. Keskkogu ruumest.

Keskel: vasakul — pärgade rivi kalmistul, paremal — saabumise kalmistule.

All — Sõjavägede Staabi Ülem kindralmajor N. Reek asetab pärja lahkunu kalmule.

SMÜ 1936. aastal.

Sõjaväe Majanduseühisuse volinikekogu aastapeakoosolek peeti Tallinnas 25. aprillil. 92 volinikust olid koosolekule ilmunud 88, seega peagu 100%. See on tunnistuseks liikmete suurest huvist ühisuse vastu. Koosolekut juhatas kolonel Leets ja protokollis van. allohv. Orav.

Ühisuse tegevuse aruanne oli kõigile liikmetele kätte saadetud. Peale selle oli veel kohtadele liikmete koosolekute juhatajatele saadetud seletuskiri aruande juurde. Seega oli kõigil liikmetel võimalus ühisuse tegevusega põhjalikult tutvuda. Koosolekul andis juhatuses esimees kin.-mjr. T. Rotberg veel järgnevaid täiendavaid seletusi:

Ühisusel oli 1936. a. algul 1094 liiget, nendest 759 sõjaväelast ja 335 eraisikut ja reservväelast. Aasta jooksul tuli juurde 311 liiget, nendest 289 sõjaväelast ja 22 eraisikut ja reservväelast. Aasta jooksul lahkus 11 liiget (2 reservväelast). Seega 1. jaanuaril 1937. aastal oli 1394 liiget, nendest 264 eraisikut ja 91 reservväelast. Liikmete juurdekasv on olnud: 1934. a. — 82,6%, 1935. a. — 12,0% ja 1936. a. — 27,42%. Suuremal arvul liikmeid on juurde tulnud: Tartus 121 ja Viljandis 100. Tartus oli liikmete kogujaks kolonel Leets, kellele juhatus määras ka väärtusliku preemia.

Ühisuse teenijate koosseis oli: 1934. a. algul — 41 (töökodades 4), 1935. a. — 62 (16), 1936. a. — 66 (18) ja 1937. a. — 80 (21). Teenijate arv on tõusnud Viljandi osakonna, Narva saapajaoskonna ja pesutöökoja avamise tagajärjel, kuid ka peakaupluse tegevuse laienemise tagajärjel. Peale selle on töökodades suur arv tükitöölisi arvestamata.

Kaupa on müüdnud kr. 1 712 403:84 eest (1935. a. kr. 1 412 146:16). Tõus 21,26%. Tõus kaubamüügis 26,6% ja riigiviinas 9,5%. Nagu esitatud müügitsekkidest järeldatakse, on ostjateks suures enamuses olnud mitteliikmed.

Läbimüügi suuruselt on kauplused olnud allpool toodud järjekorras: Pika tn. 21,05%, Võru osak. 13,85%, Pärnu osak. 12,34%, Narva os. 11,68%, Tartu os. 10,04%, Rakvere os. 8,87%, Vene tn. 6,11%, Rätsepatöökoja 6,91%, Kopli kaupl. 3,26%, Juhkentali kauplus 2,71%, Viljandi os. 2,54% (töötas pool aastat) ja Kingsepatöökoja 0,64%. Eelmise aastaga võrreldes on Narva os. mööda läinud Tartu osakonnast

(saapajaoskonna tõttu), kuna teised kõik püsisid oma kohtadel.

Kaubaringkäik oli 1935. a. — 4,2 ja 1936. a. — 4,3 korda. Kõige suurem ringkäik oli Kopli abik. — 18,4 korda, keskmised: Vene tn. — 8,3, Rakvere — 6 ja Pärnu 5,9 korda, kõige väiksem Pikk tn. — 2,6 korda. Hinnalisemate kaupade juures on normaalselt ringkäik väike. Kopli abik. kaupleb peajasjalikult toidainetega. Üldine ringkäik on rahuldav.

Suurt tõusu näitavad liikmete võlad: 1935. a. — kr. 43 069:02 ja 1936. a. — kr. 58 783:85, see on 37%. Võlgade tõus on tingitud sõjaväelaste uuele vormile üleminekust ja ka liikmete arvu kasvust. Ta on tunnistuseks ka sõjaväelaste mitte kõige paremast majanduslikust seisukorrast.

Samal ajal on liikmed ühisusele rahalaenusid andnud: 1934. a. — kr. 7 247:88, 1935. a. — kr. 11 416:32 ja 1936. a. — kr. 16 385:06. Tõus viimasel aastal 43%, mis on tunnistuseks liikmete usalduse kasvamisest ühisuse vastu.

Edukalt on töötanud töökojad. Kingsepa- ja alles uuel avatud pesutöökoja on liikmete täieliku tunnustamise teeninud. Rätsepatöökoja vastu on olnud aastal algul nurinaid, kuid nüüd on ka see teeninud rahulolemist. Ebaõnnestumised tellimistes olid tingitud tööga üle koormatusest, sest kõik korruga tahtsid saada uut vormiriietust, ja ka töölised olid algul vilumatud uue vormi alal. Nagu selgub, pole ka teised ärid suutnud suuremal määral rahulolemist teenida. Eriti kasvanud on inglise vormiriide läbimüük ja pesutöökoja tegevus.

Ärilise tegevuse tulukust iseloomustavad järgmised arvud: bruttokasu oli 1935. aastal — 7,67% ja 1936. a. — 9,27%. Kulud mõlemal aastal võrdsed, vaatamata viimase aasta suuremale läbimüügile. Puhaskasu oli 1935. a. — 0,85%, 1936. a. — 2,44%. Erakorraliselt suure puhtakasu on põhjustanud: 1) Läbimüügi tõus 26,6% võrra, kuna kulud on püsinud eelarve piires; 2) liikmete arvu tõus 27,42% võrra; 3) uue ärijuhi väga osav tegevus; 4) välisriide ja välisviinade suur läbimüük.

Omakapitale oli ühisusel: 1935. a. — kr. 78 511:83 ja 1936. a. — kr. 125 846:18. Tõus 35%. Omakapitalid kujundasid: läbimüügist 5,36% ja 6,18%, bilansist 32,31% ja 34,55%. Omakapitalid jagunevad: äri osakapital — kr. 60 294:32 ja tagavarakapital — kr. 45 551:86. Äri osakapital on kas-

Kindralmajor Ants Kurvits VR I/2 50-aastane.

14. mail s. a. saab Piirivalve ülem kindral-major Ants Kurvits 50-aastaseks.

Juubilar on pärit Tartumaalt Saadjärve vallast, sündinud 14. mail 1887. Keskhari-duse omandas Tartus Hugo Treffneri era-gümnaasiumis, mille lõpetas 1911. a. Peale selle õppis Tartu ülikoolis õigusteadust. 3. kursuse üliõpilasena astus Vladimiri Sõ-jakooli Petrogradis 1. oktoobril 1914. Ülen-dati lipnikuks veebruaris 1915 ja määrati Siberi 20-sse Tagavarapataljoni nooremaks ohvitseriks. Mais samal aastal saadeti täien-dusrooduga sõjaväljale 332. Obojani Jala-väepolku, mille koosseisus võttis osa roodu-ülemana paljudest lahingutest Poola rindel sakslaste ja austerlaste vastu kuni juunini 1917. Eesti rahvuslike väeosade asula-mise mõtte üles kerkides oli selle meie ise-seisvuse saavutamiseks põhjapaneva täht-susega ettevõtte üks esimesi ja innukamaid pooldajaid. Tuli üle teenistusse 1. Eesti Polku 8. juunil 1917, kusjuures määrati 11. roodu ülemaks. Novembris samal aastal nimetati polgu I pataljoni ja märtsis 1918 — polgu II pataljoni ülemaks. Vabastati sõjaväeteenistusest pärast eesti rahvuslik-kude väeosade laialisaatmist ja likvideeri-mist Saksa okupatsiooni võimude poolt aprillis 1918.

Vabadussõja puhkedes nimetati Tartu linna ja maakonna Kaitseliidu ülemaks. Jaanuaris 1919 viidi üle Viljandi Kaitse-pataljoni ja veebruaris samal aastal — 2. Jalaväepolgu ülemaks. Edasi teenis: 1. Di-viisi ülema abina — jaanuarist kuni sep-tembrini 1920; 2-se Jalaväepolgu ülema-na — septembrist 1920 kuni septembrini 1921 ja 7-da Jalaväepolgu ülemana sep-tembrist 1921 kuni reservi arvamiseni oma soovil 1. oktoobril 1921. Järgmise aasta 1. novembril võeti reservist uuesti tegelikku sõjaväeteenistusse ja määrati Piirivalveva-litsuse ülemaks, millisel ametikohal on tee-ninud tänini, välja arvatud ajavahemik 11. novembrist kuni 26. novembrini 1924, mil ta oli Sõjaministrina Vabariigi Valit-suse liikmeks.

Kõrgendatud alam- (staabi-) kapteniks — juunis 1917; kapteniks ja alampolkovni-kuks (kol.-leitnandiks) — märtsis 1918; koloneliiks — veebruaris 1928 ja kindral-majoriks — veebruaris 1932.

Kindralmajor A. Kurvits VR I/2.

Vabadussõjas ülesnäidatud teenete eest on kindral-major Kurvitsale annetatud I liigi 2. järgu Vabaduse Rist. Peale selle omab ta veel Kaitseliidu I kl. Kotkaristi ja III kl. Valgeristi aumärki, Eesti Punase Risti I liigi 3. astme märki; Läti Karutap-jate ordu 3. järgu aumärki; Läti Kolmetähe ordu 2. järgu aumärki; Soome Valge Roosi ordu I kl. komanderi risti ja endise Vene Püha Jüri ordu 4. järgu risti, Anna ordu 3. ja 4. järgu ning Stanislaose ordu 3. järgu aumärke.

Juubilaril on piirivalve organisatsiooni ja tegevuse korraldamise alal silmapaistvad teened. Pikaajalise püsiva ja sihikindla tööga on ta tähendatud teenistuse viinud ajakohasele kõrgusele.

Soovime juubilarile täismehe-ikka jõud-mise puhul parimat tervist, õnne ja edu ning loodame, et tal veel kauaks jätkub tahet ja jõudu edasi arendada oma viljakat tegevust riigi ja rahva hüveks.

vanud aasta jooksul 49,5%. Et samal ajal liikmete arv on tõusnud 27%, siis tuleb järeldada, et liikmed on oma äriosasid suurendanud; üksikute liikmete äriosad on tõusnud kuni kr. 3000. See jällegi on tunnistuseks usalduse kasvamisest ühisuse vastu. Võlga sõjamineisteriumile on järele jäänud kr. 35 000, mida tasutakse igal aastal.

Juhatuselt esitatud aruanne kiidetakse koosolekul heaks ja prof. Rinne ettepanekul avaldatakse üksmeelset tänu juhatusele, nõunike kogudele ja äride juhtidele.

1936. aasta ülejääk jaotatakse juhatuse ettepanekul järgmiselt:

Osakasuks liikmetele	8%	kr. 3.700:—
Ostukasuks liikmetele	3%	„ 7.500:—
Tagavarakapitaliks	„	14.003:65
Riigimaksudeks	„	15.000:—
Annetus ühisuse teenijate hoiu ja abiandm. kassale	„	1.000:—
Juhatusse käsutusse	„	500:—

Sellele jaotusele lisas ühisuse esimees järgmise seletuse: Ühisus maksab oma liikmetele suuremat dividendi ja rohkem ostupremiaid kui ükski teine ühistegelik ettevõte. Ostupremiaid veel tõsta, nagu on mõnelt poolt soovi avaldatud, 5%-le, pole võimalik. Et ühisus võiks tõusta täiesti kindlale alusele ning igas olukorras suuta kaitsta liikmete huviseid, selleks on vaja suurendada omakapitale. Tagavarakapitaliks määramisel ei ole kinni peetud põhikirjas ettenähtud 30%, vaid on rohkem määratud. Samuti arvatakse sinna kõik väljamaksmisel ülejäägist võimalikud ülejäägid.

Eelarve ja tegevuskava kannab ette juhatuse liige kol. A. Kasekamp. Tegevuskavasse on võetud: liikmete kogumise jätkamine, ühisuse kapitalide kasvamise eest hoolitsemine (osamaksud ja laenu liikmetelt), pesutöökoja väljakujundamine, kauba hindade reguleerimine ja vajaduse korral Juhkentali abikaupluse likvideerimine (viimane ei ole end kahe aasta jooksul enam tasunud).

Arvesse võttes, et ühisuse liikmeiks võivad olla sõjaväelased, reservlased, vabaturisti kavalerid ja kaitseliidu pealikud ning et kõigis suuremates linnades on ühisuse ärid, ei ole praegune liikmete arv — 1400, kaugelki veel küllalt suur; ta võiks ja peaks tõusma mitmekordseks. Ühisus peaks olema liikmeile parimaks kapitali paigutamise kohaks oma väga kõrgete dividendidega ja laenuvõtte maksetavate intressidega. Juhatus on juba asunud kauba hindade üldisele reguleerimisele; mõningaid

kaupu, nagu maiustused, viinad, riie ja kaelasidemeid müüakse juba praegu liikmetele kuni 10% hinnaalandusega.

1936. a. müük ületas tunduvalt eelarve ja oli suurem eelmise aasta müügist (26%). Selle põhjustasid peaaesjalikult uute kaupluste ja tegevusharude avamine, uue vormi larvete ja uute kaupade müügile tulek. Käesoleval aastal pole enam sarnast suurt tõusu loota, siis on eelarve müügi osas koostatud 11,2% vähemana 1936. a. müügist. Aasta esimene veerand on siiski näidanud edu 9,7% võrra ja ühes uue Viljandi kauplusega 14,8%. Kolme kuuga on eelarve täidetud 24,9% võrra.

Ka kulude osas on eelarve suurenenud, mida põhjustavad tegevuse suurenemine ja elukalliduse tõus. On tõusnud riigimaksud, küttekulud, teenijate arv ja tuleb tõsta teenijate palkasid. Volinike arvu suurenemise (rohkem liikmeid) ja revisjonikomisjoni ümbermoodustamise (kõik liikmed Tallinnas) tagajärjel võivad tõusta sõidukulud.

Eelarve ja tegevuskava võeti vastu ühel häälel.

Koosolekul ülestõstetud küsimuste osas avaldati soove:

1. Rätsepatöökoja töö väärtust veel tõsta.

2. Kaaluda võimalust läkitada rätsepaid kohapeale garnisonidesse mõõte võtma ja riideid proovima. Liikmetel oleval tülikas ja kulukas Tallinna sõita. Aga ka rätsepate kohalesõit oleval tülikas ja kulukas.

3. Täiendada võlgumüügi juhendeid mitteliikmetele võlgumüügi osas. Leiti, et see pole siiski vajalik. Võlgumüük mitteliikmeile on olnud väga väike, esineb ainult üksikutes ärides ning sünnib ärijuhude isiklikul vastutusel. Ühisus pole selle läbi nimetamisväärtset kahju kannatanud.

4. Leida soodsamaid sisseostuvõimalusi, et olla suutelisem võistlema eraäridega. Toodi näiteid, kus sõjaväelane eraärist saavat mõningaid kaupu kuni 10% hinnaalandusega, aga ühisus maksab ainult 3% ostupremiaid. Teisalt aga väideti, et paljudes ärides pole kõigil artiklile kindlad hinnad — ühte müüakse odavalt, teist kõrgemahinnalist aga sealjuures märksa kallimalt. Ühisuses aga on kvaliteetkaubad ja kindlate hindadega ning võetav kasuprotsent minimaalne vajalikkude ärikulude katteks. Sõjaväe Majandusühisuse liige peaks juhul olema niivõrd õiguslik ühistegelane, et tema ennast eraäridelt võistluse tuhinas heidetud õngede söödakeste otsa ei laseks meelitada. Ühis-kaupluste ülesandeks on kaubahindade

reguleerimine ja teadlikkude ühistegelaste kasvatamine.

5. Ära jätta ostupreemiate maksmine aasta lõpul ja selle asemel liikmetele anda vastav hinnaalandus otsekohe ostu juures. Sel küsimusel on hüve ja raskusi, mida tuleb põhjalikult kaaluda.

Valimise osas tuli täiendada juhatust ja valida uus revisjonikomisjon.

Juhatastest langes välja Sõjainistri esindaja kol. A. Kasekamp vanuse tõttu. Sõjainistrilt olid esitatud kandidaatideks kol. A. Kasekamp, kol. ltn. O. Jaanso ja kol. J. Martins. Valiti kol. Kasekamp

peagu ühel häälel, kuna teised kandidaadid said kumbki 2 häält.

Juhatusliikme kandidaatideks valiti kolonelid K. Laurits ja G. Leets.

Revisjonikomisjoni: kolonelid A. Balder, M. Kattai, K. Haas (endised), E. Ahman ja J. Raud. Kandidaatideks: res. kpt. J. Maisma, res. major E. Saulep, kol. E. Liibus, kolonel A. Laats ja prof. Rinne.

Töörikas koosolek kestis 3 tundi ja mõõdus lähelepanuvääriva üksmeele tähe all. Koosolekule järgnes ühine lõunatamine.

Arcturus.

Taktika alalt.

Kk jagu moodustab võitlusjärgus asuva vastupanupesa.

Näitlik õppus.

I. Töökava.

1. Teema:
Kk jagu moodustab võitlusjärgus asuva vastupanupesa. (J. E. II §§ 606—614; Ü. Ö. 4. lk. 113, teema nr. 8).
2. Eesmärk ja ulatus:
Anda noortele terviklik pilt kk jao tegevusest vastupanupesa organiseerimisel ja tulevõitluses vastasega.
3. Osavõtjad:
 - a) Ülesannet täidab kaadriallohviteridest moodustatud kk jagu.
 - b) Vastast ja lahingueelposti märgib kaadriallohviteridest ja reameestest moodustatud jagu.
 - c) Kompani noored pealtvaatajatena.
4. Varustus ja õppevahendid:
 - a) Teotsejal jaol:
 - lahingurakmed ühes kk erivarustusega.
 - paukpadruneid kk-le . . . 50 tk.
 - " v-püssidele
 - à 10 tk. 80 "
 - õppekäsigranaatide puntraid 5 "
 - tulelippe naaberjagude tähistamiseks 2 "
 - signaalvilesid 2 "
 - suuri labidaid 8 "
 - tegevusrajooni skeem 1 "
 - kirjutustarbed ja paber . . . 1 kompl.;
 - b) Vastaspole meeskonnal:
 - paukpadruneid 30 tk.
 - kk tulelippe 2 "
 - rk 1 "
 - rakettpüstoleid 1 "
 - rohelisi rakette 2 "
5. Õppuse koht: Tamme kõrtsi, Soo talu, kõrg. 72,8 ja kõrg. 70,4 vaheline maa-ala.

6. Ajajaotus:

1) Sissejuhatus	5 min.
2) Ümbruskonnaga tutvumine	5 "
3) Olukorra ja ülesande andmine jaole	5 "
4) Jaouilema tegevused ja korraldused, ja vastupanupesa organiseerimine	2 tundi.
5) Ülesande täitmine jao poolt võitluses vastasega	35 min.
6) Kokkuvõte	10 "
Kokku	3 tundi.

II. Õppuse teostamine.

1. Sissejuhatus:

Tamme kõrtsist kirdes asuvale künkale koondunud kompanile annab õppuse juhataja lühikese selgituse õppuse eesmärgist, mis võiks konspektiivselt olla järgmine:

„Eelmistel taktikalistel õppustel olete täitnud ühte osa ülesannetest, mida jaol tuleb täita kaitselahingus. Olete tuttavad lahingueelpostide ülesannete ja tegevusega. Mis ülesanne on lahingueelpostil? Kuidas nimetatakse positsiooni, kuhu saadetakse lahingueelpostid?“ Saanud rahuldavaid vastuseid, jätkab: „Tänane õppus on järg lahingueelpostide tegevusele. On vastane sundinud taanduma kaitsja julgestusosad — lahingueelpostid, siis astuvad temaga võitluse kaitsja peajõud, kes asuvad vastupanupositsioonil. Täna selgitatakse teile, kuidas teotseb vastupanupositsiooni eelserval asuv kk jagu.“

2. Ümbruskonnaga tutvunemine.

Õppuse juhataja tutvustab osavõtjaid asukohaga, teatab ilmakaared ja nimetab tähtsamad esemed õppuse rajooni maastikul.*)

3. Olukord ja ülesanne.

Õppusest osavõtjad liiguvad Rebase talu juurde, kus õppuse juhataja, kui rühma-ülem, annab jaole (jao meeste kuuldes) järgmise ülesande:

1) Vastane on pealetungil idast läände ja on läna hommikul jõudnud Vanakülla, mis siit 30 km.

2) I. kompani kaitseb Metsavahi maja, Saka talu, kõrg. 70,4 rajooni ülesandega: vastane nimetatud asulate joonel hävitada.

3) I rühm kaitseb lõiku, mille piirid:
— vasakult — Tamme, Vanaküla tee (v. a.) Soo talu metsatuka lõunaserv (s. a.).

— paremalt — kõrg. 70,4, Oru talu (mõl. s. a.)

Vasakul II rühm, paremal 3. kompani.

4) Julgestuspositsioonile Soo talu, kõrg. 72,8 joonele on saadetud kaks jagu III rühmast lahingueelpostideks. Neist I rühma lõigus asuv lahingueelpost taandub roheliste raketide järele üle kõrg. 70,4, Rebase talu taha metsaservale.

5) I rühma kaitse lõigu ette annavad tuletoetust:

— 1 rk jagu kõrg. 70,4 tagant loob tulitõkke Kruusaaukude suunas.

— srtv. avab tule võsale, mis kõrg. 72,8 ees, rea punaste raketide järele, kompüli K. P-st.

6) Ülesanded jagudele:

1. kk jaol organiseerida vastupanupesa Rebase talust kirdes asuva künka rajooni. Kk vastutav tuleülesanne võsa serva ette, mis Oru talust loodes, kõrvaltuleülesanne Kruusaaukude suunas.

2. jaol asuda Rebase talust põhjapoole.

3. jaol, 4. jaol

7) Kompani LP ja SP Tamme kõrtsi taga metsas.

8) Kompüli KP — Tamme kõrts, Minu KP — Rebase talu.

9) Sideks minuga kasutada virgatseid ja signaallippe.

10) Lahinguvalmis olla 1½ tunni pärast.

4. Jaoülema tegevus ja korraldused ning vastupanupesa organiseerimine.

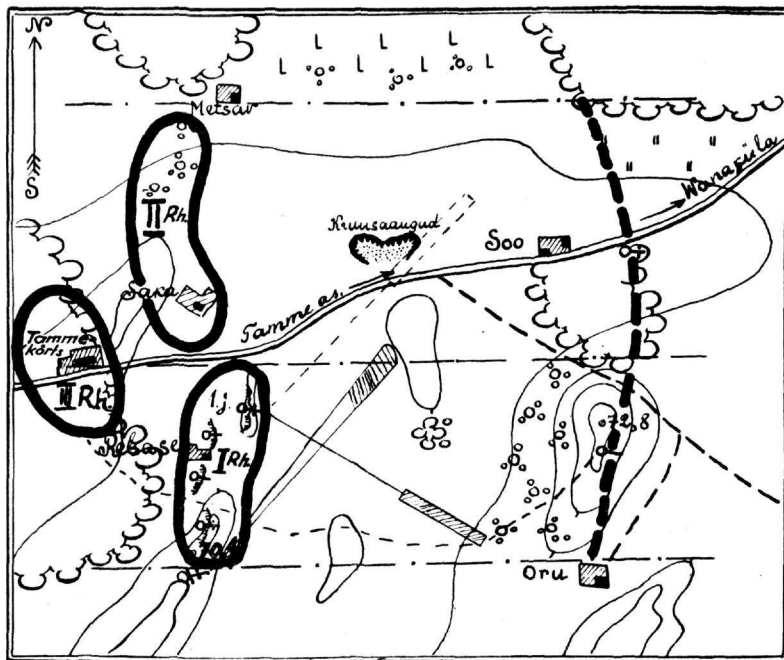
a) Jao positsiooni luure ja varustuse kontroll.

Rebase talu juures teeb jaoülem korralduse:

„Lähen jao positsiooni luurele. Jaoülema abi, kontrollige jao relvade laskemoona ja varustuse korrasolekut. Minu leppemärgi järele tooge jagu poolvasakul oleva künka taha.“

Jaole märgitud asukohal jaoülem valib ja märgib asukoha vahipostile, kk-le laskepesad, laskepesad jao püssikandjaile (üldjoone) ja varjatud koha, kuhu jagu koondata lahinguni. Samal ajal toimetab jaoülema abi relvade ja varustuse ülevaastust ja laseb püssid laadida.

*) Ümbruskonnaga tutvunemiseks kasutatakse meetodit, mis toodud „Sõduris“ nr. 5 — 1937. a. lk. 116.

Joon. 1.

b) Olukorra ja ülesande kontroll.

Jaoulema vastava leppemärgi järele jaagu, jõudnud Rebase talust kirdes oleva künka taha — jaoulema käskluse järgi „roomates künkaharjale!“ paiguneb sarnaselt, et kõik jao mehed näevad hästi eesolevat maastikku. Järgneb olukorra ja ülesande kontroll.*)

c) Ülesande andmine vahipostile. Vahiposti väljapanek.

Jaoulem selgitab: „Vahiposti asukoht kahe tikuga märgitud kohal. Vahiposti ülesanne: toimetada vaatlust pidevalt sektoris, mille piirid vasakult — Kruusa-augud, paremalt — Oru talu. Erilise hoolega valvata eesolevat metsatukka ja sellest paremal olevat võsaserva. Kõik vahipostile lähenejad pidada kinni ja kutsuda mind välja. Vastase ilmumisest teatada minule kahe lühikese vilesignaali.“

Vahtideks määran:

- esimene vahetus nr. 1 (vanem) ja nr. 7;
- teine vahetus nr. 4 (vanem) ja nr. 6;
- kolmas vahetus nr. 3 (vanem) ja nr. 5.

Kuni minu korralduseni vahtidel täita ülesannet järgmiselt: üks vaatleb, teine samal ajal valmistab endale laskepessa. Iga 20 min. järele osad vahetada. Laskepessad valmistada püsti laskmiseks. Esimene vahetus vahipostile — marss!“

d) Jao meeste kohale paigutamine ja ülesannete andmine kk-le ja laskuritele.

Jaoulem läheb kk vastutava tuleülesande täitmiseks valitud laskekohale ja käskleb „nr. 2 ja 3 minu juurde, marss!“ Kohalejõudnud numbritelt küsib: „näidake vastutava tuleülesande suund nr. 2?“ Saanud õige vastuse, käskleb: „vastutava tuleülesande täitmiseks — kohale!“ Kontrollitud kohale asunud kk tulistamis- ja moondamisvõimalusi, leiab need olevat head, sest nr. 2 ja 3 valisid asukoha künka lõunapoolse längu taha nii, et relva asukoht pole rindesuunast (kõrg. 72,8) nähtav. Järgnevalt jaoulem küsib: „kas kõrvaltuleülesande täitmine on teostatav sellest pesast?“ Vastusest selgub, et ei ole ja kõrvaltuleülesande täitmiseks on vaja ehitada teine pesa künka põhjanõlvaku varju, mis oleks kaitstud rindevaatluse ja tulede vastu. Jaoulem analoogiliselt eestoodule

valib koos nr. 2 ja 3 ka selle pesa asukohta. Veel kord esitab jaoulem küsimuse: „kas valitud kahe pesaga on lahendatud kk tulistamisvõimalus ümberringi?“ Vastusest selgub, et oleks vaja veel üks pesa, millest avaneks võimalus tulistada jao kaitsta oleva kogu rinde laiuses, mille sobivaks kohaks oleks künka hari. Seeviisi kaitseks vajaliku kolme pesa asukohad kindlaks määratud, käskleb jaoulem: „kk pesa vastulava tuleülesande suunas — kaevu!“

Järgnevalt jaoulem käskleb: „jagu, esimese ja kolmanda kk pesa joonele ahelikku — marss!“ Seejärgi käskleb: „kohale!“ Kontrollitud iga mehe laskekoha tulistamisvõimaluste ja moondamise seisukohalt käskleb jaoulem: „püsti laskmiseks — kaevu!“

Jao kaevumise ajal valmistab jaoulem eesolevast maastikust perspektiiv-visandi, kuhu kannab kaugused tähtsamate märkideni ja kk sihikuseaded nende tulistamiseks. Lõpuks näitab kätte ühenduskraavi suuna ja laadimispesa asukohta ning korraldab nende väljakaevamise roomamiseks. Tööde kestel kontrollib nende käiku ja eriti moondamist. Jaoulem peab eriti tähelepanu pöörama sellele, et kui mõnesuguste ajakaotuste tõttu ei suudeta pesi välja kaevata püsti asendiks, siis olgu nad tehtud lamades või põlvelt laskmiseks, kuid tingimata lõpetatud ja moondatud kujul.

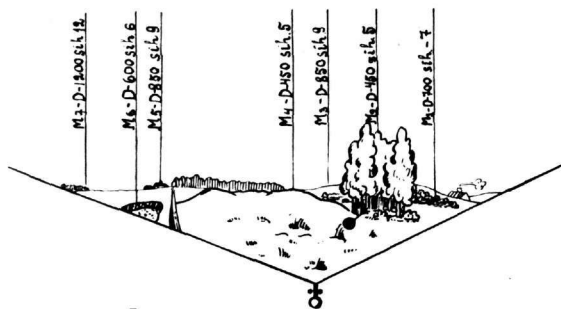
e) Kauguste hindamine ja märkidega tutvustamine.

Kaevumistööd lõpetatud**) koondab jaoulem jao kokku künka taha nii, et eesolev maastik on näha, ja selgitab: „Jälgige tähelepanelikult — määran märgid ja teatan kaugused nendeni. Märk nr. 1 — Oru talust vasakul olev võsastik. Nr. 1 kaugus sinna? Nr. 3 ja nr. 7 teie hinnangud?“ Saanud umbkaudselt lähedased hindad, jaoulem teatab õige kauguse. Nii toimub ka teiste märkide tutvustamine ja kauguste hindamine. „Nr. 2 — siin teile perspektiivvisandid ühes märkide skeemiga, tutvunage sellega põhjalikult!“

(Vaata joonis nr. 2).

*) Olukorra ja ülesande kontroll teostub meetodil, nagu see toodud „Sõduris“ nr. 5 — 1937. a. lk. 119.

**) Ajaarvestuse kohaselt jagu jõuab valmistada ja moondada laskepessad püsti laskmiseks ja kaeviku ja ühenduskraavi roomamiseks.

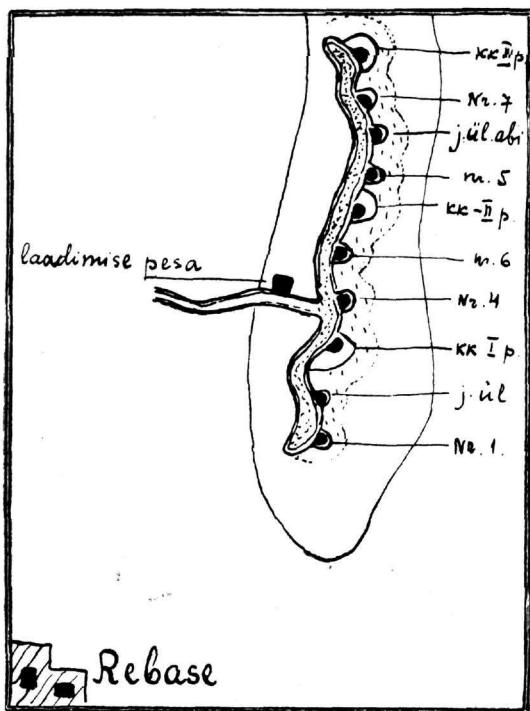
Joon. 2.

f) Korraldused võitluseks vastase soomusjõududega.

„Vastase soomusmasinate ilmumisel avada tuli kk-st ja püssidest lahingumasinate vaatluspiludele soomust läbistava laske moonaga. Soomusmasinate jõudmisel jao kaevikute ette, heita käsigranaadi punt rad nende lülkute alla ja varjata end kaevikusse.“*)

g) Prooviaalarm.

Jaoulem jätkab: Praegu oleme „lahinguvalmis“. Üleminekuks olukorda „võitlusvalmis“ annan ühe pika vilesignaali, mille järele liikuda varjatult ja kiirelt oma laskekohtadele, relv kohale asetada ja olla valmis järgnevateks korraldusteks.

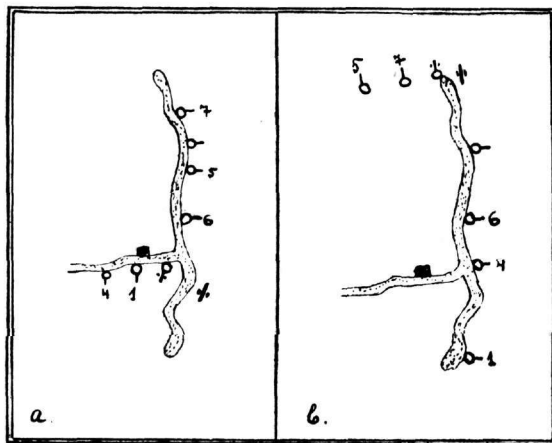
Joon. 3.

*) Õppuse lühike aeg ei võimalda soomusmasinate vastaste tõkete ehitamist. Seepärast on otstarbekohasem seda küsimust selgitada pioneeriväljal valmishitatud tõkete abil.

h) Tutvustamine kaitsekavaga.

Jaoulem koondab jao kokku ja selgitab: „Praegu oleme valmis võitluseks vastasega vastupanupositsiooni eelserva ees. Nüüd näitan, kuidas teotseda siis, kui vastane püüab sisse murda meist paremale või vasakule.“

Järgnevalt jaoulem paigutab mehed vastavalt joon. nr. 4-le. „Uutele asukohtadele asuda: ühe pika ja kahe lühikese vilesignaali järele — sissemurre paremal, kahe korduva lühikese vilesignaali järele — sissemurre vasakul.“ Viimased kavad praktiliselt täitnud, koondab jaoulem jao varjatud kohale künka taha, ja kannab õppuse juhatajale ette, et jagu on lahinguvalmis.

Joon. 4.

5. Ülesande täitmine jaoga võitluses vastasega.

a) Lahingueelpostide taandumine.

Kõrg. 72,8 suunast on kuulda üksikuid püssipauke. Vaht tuleb jaoulema juurde ja teatab, et ees on laskmine, kuid midagi näha ei ole. Jaoulem käsib jaol olla valmis kohale asumiseks, läheb oma laskepessa, et isiklikult jälgida, mis sünnib eespool. Laskmine tiheneb ja varsti on näha rohelist rakette kõrg. 72,8 rajoonis. Jaoulem annab ühe pika vilesignaali, mille järele jagu asub oma positsioonile võitlusvalmis. Mõne minuti möödudes ilmub võsa servalt lahingueelposti jagu (mida kujutab üks mees kollase tulelipuga) ja taandub kõrg. 70,4 suunas ja sealt edasi metsa.

Jaoulem teatab: „Lahingueelpostid taanduvad. Mitte tulistada!“

b) Tegevus vastase piilurite ilmumisel.

Vastase kaks piilurit ilmuvad eesoleva metsatuka vasakult servalt ja jätkavad liikumist 1. jao suunas.

Jaotilem teeb korralduse (mis antakse poole häälega meesmehelelt edasi).

„Nr. 4 ja 6 jälgida vastase piilureid, nende tagasipööramisel või meie kaeviku märkamisel — hävitada tulega. Ülejäänud meeskonnal varjuda!“ Vastase piilurid lähenevad, tehes vahetevahel peatusi kuni jõuavad 1. jao kaevikule päris lähedale. Esimene piilur, kes tuleb umbes 20 m teisest eespool otse jaoülemale suunas, märkab jagu alles kaeviku äärel jõudes, kuid enne kui teda suudetakse vangistada, laseb ühe lasu õhku. Teine piilur seejärel peatub ja püüab taanduda, kuid hävitatakse nr. 6 poolt.

d) Jao tulevõitlus kallaletungiva vastasega.

Varsti pärast kokkupõrget piiluritega avavad tule vastase 1 rk otse eesolevalt künkalt, (tähistab üks mees rk tulipuga) 1 kk Soo metsatuka edela servalt, üks kk Oru talust loodes oleva võsa servast.

Samal ajal vastane alustab kallaletungi hüpetega, kusjuures lisaks eespoolnimetatud kk jagudele ilmuvad kaks laskurijagu eesolevalt metsaservalt (mida tähistavad 2 meest). Vastase kallaletungi ajal jaoülem juhib jao kk tuld L. E. Madsen § 49 kohaselt, kuna laskurite tuld juhib jaoülem abi.

Vastase jõudes 150 m kaugusele, kk peatuvad ja vastase kaks laskurijagu alustavad rünnakut I rühma 2. jao suunas. Jaoülem annab ühe pika ja kaks lühikest vilesignaali, mille järele jagu paiguneb vastavalt joon. nr. 4-a kohaselt ja avab kk

tule ründava vastase pihta. Vastase osa mehi kukub tulest tabatuna, osa hakkab end maasse kaevama. Vastase rünnak on ebaõnnestunud.

Kokkuvõte.

Õppuse juhataja kogub õppusest osavõtjad künkale, kus asus kaitsel teotseja jagu, ja teeb õppuse kohta järgmise kokkuvõtte: „Täna õppusel teile demonstreeriti kk jao tegevust vastupanupesa organiseerimisel ja tulevõitluses vastasega. Rõhutan omalt poolt kogu tegevuse kohta järgmist:

1. Kaitsja üksus ja iga üksik võitleja peab olema läbi imbunud tahtest, võita vastast. Ka kõige raskemas olukorras peab see tahe püsima jääma. Iga üksik võitleja peab jääma oma kohale ka siis, kui ta viimse padruni oma relvast välja on lasknud, ja jätkama võitlust vastasega terarelva ja käsigranaatidega. Taanduda võib ainult käsu järele.
2. Et edukalt ülesannet täita, on kaitsjal küllaldaselt võimalusi end kaitselahinguks ette valmistada. Eriti tähtis on laskepesade ja moondamistööde hoolikas läbiviimine.
3. Kaitsel tuleb pidada valju tuledistsipliini ja iga rely peab täitma temale antud ülesannet. See tähendab, et tuld võib avada ainult jaoülemal korraldusel või vaenlase jõudes joonele, millest alates on lubatud iseseisev tulistamine. Tulistamisel ei tule püüda välja lasta palju padruneid, vaid anda vähe ja tabavaid laske.
4. Meie sõjavägi suudab kõige edukamalt pealetungival vastast purustada siis, kui iga üksik võitleja ja väiksem üksus, s. o. jagu on hästi ette valmistatud kaitselahinguks ning omab tugeva lahingumoraali ja distsipliini. —ts.

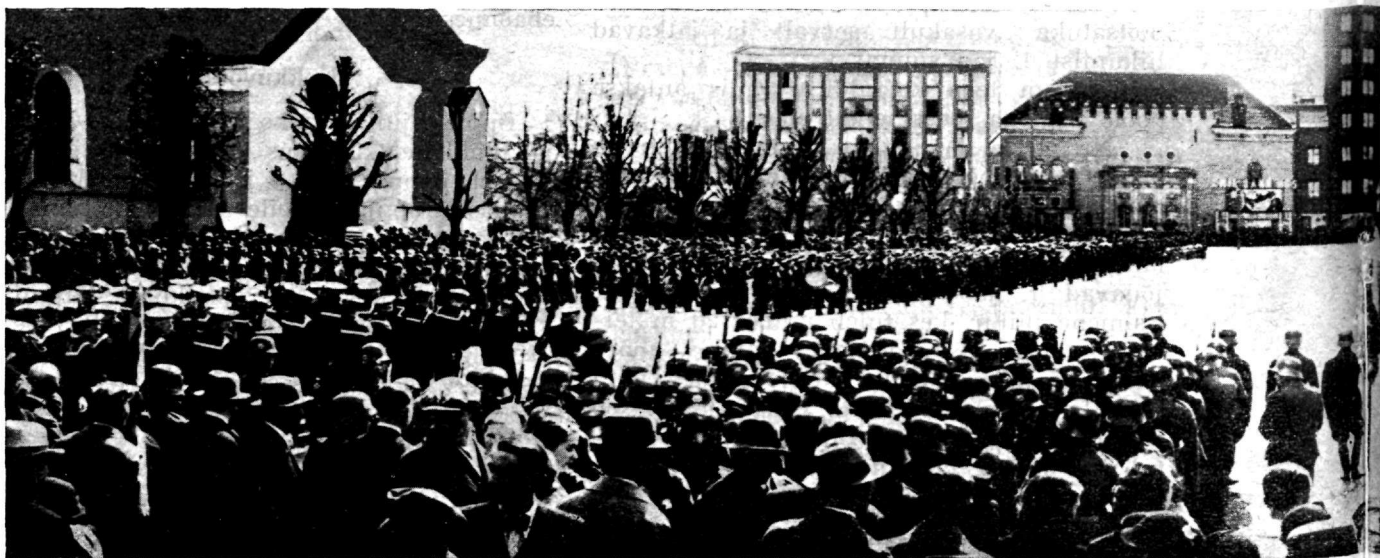
Veel mõtteid õhukaitse korraldamisest ratsaväe rännakul.

„Sõduris“ nr. 6—8 avaldas kpt. H. Onni artikli „Mõtteid õhukaitse korraldamisest ratsaväe rännakul“, pannes meie ratsaväe juhtidele südamele, et nad õhukaitse korraldamist rännakutel võtaksid äärmiselt tõsiselt ja uuriksid seda ning ühes sõdurkonnanaga lahendaksid seda praktiliselt.

Hoolimata autori veendumusest küsimuse tõsiduses, peab kahjuks nentima, et esinimetatud artikkel annab lugejale vähe positiivseid juhtnõure.

Autor ütleb: „Seejuures vajab erietsustamist küsimus, kas kestvama õhuohu üleskerkimise puhul, kui lennuvägi teotseb rän-

Üldvaade Vabadusristi XVIII aastapäeva puhul peetu

nakupiirkonnas pidevalt ning seob end rännakolonni külge, jätkata edasiliikumist ka võimalikkude õhulõökide all või lõpetada rännak varjumise otstarbeks."

On ju teada, et ründava lennukoondise peamine ülesanne on rännaku aeglustamine ja segamine ning rännakut sooritava väeosa moraali kõigutamine. Kui aga väeosa ise lõpetab rännaku, on vastane saavutanudki oma eesmärgi, mida ometi väevalt võib soovitavaks pidada.

Teiseks jääb küsitavaks, kas rännakut teostav väeosa üldse saab end lennukite eest varjata, kui tema külge on end sidunud juba vastase lennukivägi. Autor ise väidab, et peetakse ohtlikuks suuremate ratsagruppide varjumist vähematesse metsatukkadesse, kui arvata võib, et lennukid seda näevad. Suures metsas võib aga liikumist jätkata, ilma et kerkiks üles varjumise vajadus.

Hoopis imelikuna paistab, et autor soovib liikumissuuna sügavusse määrata rida varjatud koondumiskohti. Koondumiskohad peavad tema arvates olema silmapaistvad ning meeskondadele kergesti ülesleitavad, nende kaugus üksteisest umbes 4–6 km, millised kohad meeskonnale kätte juhataks mõõdasõiduajal ja mida kasutatakse sel juhul, kui allüksused õhulõökide all kaotavad liikumissuuna või kui nad on koguni täielikult laiali paiskunud.

Minu arvates selline laialipaiskumise ettenägemine tähendab hoopis rännaku

katkestamist teatavaks ajaks kuni väeosa koguneb ning uuesti organiseerib rännakut.

Kolonnil 4–6 km peale tagasi minna varjatud koondumiskohtade kasutamiseks on lubamatu. Esiteks see katkestab rännaku pikemaks ajaks, väsitab asjata kooselust ja teiseks ta ei anna mingisugust kindlustust, et just tagasimineku ja mitte edasiliikumine vabastavad vastase lennukite mõju alt. Sarnase teooria järele, juhul kui vastase lennukivägi pidevalt end seob kolonni külge, toimuks kolonni liikumine 4–6 km hüpetega mitte edasi, vaid tagasi. Näiteks, kui koondumiskohast laialipaiskumise kohani on juba 5 km ära tulnud, siis õhu puhul hüpatakse sinna tagasi. Ohu möödumisel hakatakse seal uuesti liikuma ja kui 200 m on liigutud ning saabub uus õhuhoht — siis enam sellesse koondumiskohta ei saa koguda, vaid tuleb liikuda sellest eelmisse jne. Nii rännakut teostav väeosa jõuab lõppeks sihtkoha asemel tagasi oma lähtekohta.

Arvatavasti tahtmatult autor soovib siin väikest korralagedust, mis toob paanika idusid väeossa. Sellist teguviisi soovitatakse luurpiilkonnale ja -patrullile, kui nad on sunnitud laiali paiskuma vastase maapealsete üksuste ootamata kallal tungi tõttu, kuid suurema väekoondise puhul ei ole ta kuidagi viisi rakendatav.

Ülearune on soovitus, et ratsaüksus peab hoidma kindlat distsipliini ega tohi sattuda paanikasse. See jätab mulje, nagu tohiks id

id paraadile Vabaduse väljal Tallinnas 6. mail s. a.

teised väeliigid paanikasse sattuda. Ometi on ju kõigil teada, et suurem oht sõjaväele on paanika — veel hullem kui õhuoht.

Autor lõpetab oma „Üldised alused ja põhimõtted õhukaitse korraldamiseks rännakutel“ seega, et soovitab nii üksikute ratsanikkude kui ka tervete üksuste moondamist kõigil väliõppustel ja rännakutel, kuigi see on tülikas ja aegaviitev. Autor on sealjuures unustanud, et peale talve, s. o. kolmel aastaajal, on meil see üksuste puhul sageli võimatu — igal pool on viljapõllud, heinamaad, noormetsad jne. Kui mõne õpuse puhul üksikudki hobused astuvad põlupeenrale või lähevad üle heinamaa või metsanurga, siis on sellel peagu alati mitesoovitavad tagajärjed, millised ei tohiks teadmatud olla moondamisvajaduse propageerijatelgi.

„Hajutatud rännaku teostamise põhimõtete“ lõigus soovitab autor õhuvaatlejate liikumist paaridena kolonni ees, külgedel ja taga, umbes 100—150 m kaugusel. Nii sugune soovitus on ajast maha jäänud. Sellisele kaugusele õhuvaatlejaid küll ei maksa välja panna — sel pole mingit mõtet. Sellelt kauguselt ei hoiata õhuvaatleja poolt antud signaal kolonni sugugi.

Et selgitada, kui kaugel peab olema õhuvaatleja kolonnist, teeme lihtsa arvestuse. Õhuvaatleja signaali vastuvõtmiseks kolonnist ja jalastamiseks kulub vähemalt 30 sek. Õhukaitseks määratud osadel, s. o. klp. ja laskuritel, kulub ettevalmistuseks võitlu-

seks vähemalt 30 sek. Seega õhualarmi andmisest kuni võitlusvalmsuseni kulub üks minut. Tänapäeva ründamislennukite keskmiseks kiiruseks on aga 250—300 km tunnis — või keskmiselt 5 km minutis. Et edukalt õhukaitset teostada, ratsavägi peab saama õhualarmi siis, kui lennuk on 5—6 km kaugusel. Seda saavutame sel juhul, kui OVP saadame vähemalt 3 km kaugusele ette, taha ja külgedele.

Kui lennuk tabas ratsaväge liikumisel ootamatult, siis on ainsaks vahendiks jääda ratsa ja hajuneda jagudeks, kes liiguvad omakorda kiilravis, kuna sellisel korral on õhurünnaku tagajärjed minimaalsed. Praktiliselt on seda katsetatud ja see sünnib väga kiirelt. Ennem on juba rühmaülematele juhtnõõrid antud ja hajumine sünnib galopil.

Samas lõigus ütleb autor: „Viimases hädas kui täiesti lagedal maa-alal lennuk tabab end kestvamaks ajaks ratsaväe külge, tuleb rühmaülematel isegi mõnikord ajutiselt rühmi viia liikumissuunale vastupidistes suundades.“

Tekib küsimus — aga mispärast? — kasulik on liikuda ikka liikumissuunas, sest lagedal oht on ju võrdne — liigu kuhu tahad.

Edasi autor soovitab, et õhualarmi puhul õhukaitse erirelvad lahkuvad teedelt, jäävad seisma ja avavad tule. Vaevalt selleks on aega, eriti veel, kui OVP 100—150 m kaugusel on. Õhukaitse relvad jäävad kohe

seisma, ükskõik kus nad olid, ja valmistuvad võitluseks — liikumiseks enam aega ei ole.

„Näiteks kõvendatud eskadroni õhukaitse korraldamisest“ ütleb autor, et õhuvaatlejad teatavad, et paremalt läheneb umbes 2500—3000 m kõrgusel vastase luurelennuk. Jääb selgusetuks, kuidas õhuvaatlejad seda teatavad. Tõeliselt neil kasutada olevad sideabinõud ei võimalda sellise teate üleandmist.

Samas näites on öeldud: „Parempoolsed õhuvaatlejad annavad raketitega ja vilesignaalidega teada, et üle E metsa lendab madallennul eskadroni suunas 5 masinast koosnev salk.“

Ei tea kuidas autor seda on mõelnud — kas õhuvaatlejad annavad seda edasi koodi abil? — siis oleks see ju mingisugune illuminatsioon või vilede kontsert. Arvata-vasti autor pole kaalunud, kuidas õhuvaatlejad vilesignaalide ja raketite abil sarnast pikka ning keerukat teadet edasi annavad. Tegelik töö ja elu on näidanud, et õhuvaatlejad suudavad teatada raketitega või sarvehelidega — kas tuleb üks lennuk või grupp.

Õhualarmi järele autori esk. ülema abi annab järgmise käskluse: „Vastase lennusalvpoolparemalees. Õhukaitsemeeskonnad positsioonile. Liikumissuund endiselt J. küla peale. Hargneda rühma-desse. Galoppi marss.“

Eespool autor märkis ise, et aega jääb äärmiselt vähe — järelikult tuleb õhukaitse alal teotseada äärmiselt kiiresti. Seepärast jääbki selgusetuks, miks autor laseb oma esk. ülema abil säärase pika paraadkäsu anda, mille andmine võtab 25—30 sekundit, selle aja jooksul lennuk lendab 2,5—3 km ja ongi juba kolonni rünnanud ning kadunud, kui õhuvaatlejad asuvad vaid 100—150 m kaugusel. Asjakohast käsku tuleb anda alarmsignaalidega ja nende järele peavad kõik asjaosalised teotsema juba varakult kindlaks määratud kava järele.

Edasi on öeldud: „II pooleskadroni juhtiv III rühma ülem, kes pika distantsi tõttu küll ei kuule esk. ülema abi käsklust, kuid näeb õhualarmi rakette, lähenevaid lennukeid ja eesliikuvate rühmade hargnemise algust, käsutab viibimata positsioonile rk rühma.“

Selleks on ju ÖVP väljas, et nende poolt antud rakette peab enne nägema kui ründavaid lennukeid, ning et alarmi puhul õhukaitse meeskonnad on juba võitlusvalmis ja ootavad lennukeid, mida tulistada. Lennu-

keid nähes aga hakata rk rühma positsioonile käsutama pole enam mõtet: siis on juba hilja.

Pealegi on autor üsna unustanud, et õhuhuga käib käsikäes ka gaasioht. On ju teada, et lennukitelt pillutakse gaasipomme ja pritsitakse vedelaid söövgasid (Abessiinia sõda). Gaasiohu vastu autori eskadroni ülem ei tee mingit korraldust.

Omaltpoolt julgen teha mõned täiendused autori „üldistele alustele ja põhimõtetele õhukaitse korraldamiseks rännakutel“, pidades silmas meie ratsaväe vanemate juhtide poolt antud õhukaitse põhilauseid.

Ründavad lennukid ei lenda mitte välja, et otsida rünnaku objekti, vaid neid on välja suunatud teatavasse rajooni, kus märk asub. Märgi otsib neile luurelennuk. Seepärast peavad ka ÖVP andma teada, kas tuleb üksik lennuk või hulk lennukeid.

Kolonni juht rännakule asudes määrab kindlaks hargnemise korra õhualarmi puhul, mille järele iga rühm varjub või hajub — seda teeb ta kaardi järele.

Teatavate ajavahemikkude järele tuleb ju rännakul teha 5—10 min. peatus ja nendel peatustel kolonni ülem määrabki rühmadele varjumise või hajumise korrad järgmise peatuseni. Alarmi signaali järele rühmad otsekohe asuvad varem antud korralduste täitmisele ootamata erikäske.

Kui õhualarm tabab ratsaväge lagedal kohal, ei hakka ta kihutama mõne eemalasuva varjendi poole, kuhu tal pole lootustki jõuda enne lennuki saabumist, vaid liigub hajutatult endises suunas, varjates end ainult sel juhul, kui varjend tõesti asub käepärases kauguses. Näiteks kui üksuse I ja III rühmal on määratud hajuda teest paremale ja maastik seal ei paku miskit varju, liiguvad need rühmad astmena edasi, kuna II rühm, kellele määratud hajuda vasakule teest, kasutab seal asuvat metsatukka või küla enda varjamiseks, liikudes hiljem teistele järele.

Kui ÖVP tuleb signaal, et läheneb üksik lennuk, siis ratsaväe kolonn peab võimaluse korral varjuma ja moonduma, et see üksik lennuk teda ei näeks ja pärast õhürünnakut tema vastu ei suunaks. Seda üksikut luurelennukit ei tohi tulistada —, sellega võib oma asukoha ära anda ja teiseks lendab luurelennuk harilikult nii kõrgel, et temani ei ulatu klp. ja laskurite tuli. Kui kolonni juht on veendunud, et luurelennuk kolonni ei märganud — siis lennuki kadumisel jätkab ta liikumist kolonnis. On aga lennuk märganud kolonni — mis selgub lennuki tiirlemisest teatavas rajoonis, — siis

kolonn jätkab liikumist rühmadena hajutatult või koguni jagudena ringi või poolringi kujuliselt, kui maastik seda vähegi võimaldab, mitte kunagi aga joonrivides. Ringikujulisel liikumisel satuvad lennuki tule alla ainult üksikud mehed. Rk rühmad liiguvad mööda teed, üks hajutatud korra ees, teine taga. On aga rk rühmi üks, siis liigub ta keskel. Tuleb aga mõnest kitsusest läbi minna, siis kolonni ülem saadab sinna juba varakult ette paigal seisvad ÕVP ja rk rühmad, kes kogu aeg valmis on õhuvõitluseks, kuni rännakut sooritav ratsaüksus on sellest läbi. Kitsusest läbimine sünnib normaalselt rühmade kaupa.

Saadest ÕVP signaali, et läheneb lennukite koondis, õhukaitse-erirelvad asuvad otsekohe positsioonidele samas paigas, kus signaal neid tabas, ja kolonn hajub jagudena 200—250 m vahedele ringikujuliselt. Ilma erikäsuta võetakse g-kaitse abinõud tarvitusele. Jaod omakorda liiguvad edasi kiilrivis.

Sügavusse või rinnetpidi hajutatud rivi vormid ei ole seepärast soovitatavad, et lendur võib kergesti kogu selle joone peale oma klp. tule vihu suunata. Selliselt ringikujuliselt hajutatud üksust on aga lenduril raske tabada ja liikumine läheb kogu aeg edasi. Tuleb veel meeles pidada, et lennuk klp. tuld andes peab oma nina pöörama märgi peale. Rännakul 300 m kõrguselt lennuki kiirus kogu aeg suureneb ja tulistamiseks jääb temal aega 6—7 sekundit. Peale

selle peab ta uuesti tõusma, et mitte vastu maad pörgata. Kui lennuk eest tuleb ja tema all olev osa galoppi temale vastu sõidab, siis tule all olek kestab ainult 2—3 sek. Eespoolnimetatud hajutatud korra juures võib ka rännak täiesti ilma kaotusteta mööduda.

Võib tekkida arvamine, et seda hajutatud korda on raske juhtida.

Praktiliselt on sellega mitu korda katsetatud, kusjuures on selgunud, et selline kord on vägagi kergesti juhitav ja sealjuures õige paindub.

Lõpuks tuleb veel märkida, et rinde lähedal lennurännakuga sageli käib kaasas ka vastase soomusosade või ratsaväe rännak. Selleks juhaks tulevad juba õhualarumi puhul positsioonile asetada peale õhukaitserelvade veel tangivastased erirelvad.

Katsete tulemusena võib juurde lisada, et raketid on 3 km pealt väga hästi nähtavad ja ÕVP võib samuti ülesandeks teha, et nad hoiatavad ka vastase soomusmasinate eest isevärviliste raketidega.

Õhukaitse küsimus, nagu mainib ka kpt. Onni, on tuleviku sõjas kahtlemata üks põlevamaid ja seepärast peab temasse suhtuma suurima tõsidusega, mida meie ratsaväe juhid ka teevad. Ülaltoodud põhimõtted on arvukate tegelikkude katsete tulemused ja loodetavasti pakuvad mõnesugust pilti sel tähtsal alal tehtud ning tehtavast tööst.

A. Purre.

Suurtüki- ja lennukiväe koostööhajutatuste organiseerimisest ja teostamisest.

Kapten A. Nõmm.

Lahingus suurtükivägi vajab lennukiväe abi maapealsetest vaatluspunktidest nähtamatute märkide, nagu vastase patareide, oote- ja lähteasukohtade asuvate tankide, varude jne., tulistamisel. Seejuures lendurvaatleja peab vaatlema suurtükiväe vaatluspunktidest nähtamatuid alasid, leidma seal olevaid tähtsamaid märke, määrama märkide asukohad või koordinaadid, juhatama märgid kätte vastavale suurtükiväe grupile või patareleile ja korrekterima või juhtima suurtükiväetuld nende märkide neutraliseerimiseks või hävitamiseks.

Märgi tulistamine teostub seda lihtsamalt

ja hõlpsamalt, mida täpsamalt tehti märgi luure ja koordinaatide määramine. Seetõttu ühes visuaalluurega tehakse harilikult märgi rajoonist õhufoto ja sageli pildistatakse ka tulekorrekterimisel märgi rajooni lastud mürskude lõhkemisi või lehtreid. Need õhufotod omavad erilist tähtsust siis, kui lendurvaatlejal pole võimalik suurtükiväetuld juhtida leitud märgi pihta või ta ei saa tulekorrekterimist lõpuni viia. Õhufotosid kasutatakse ka märkide ja nende täpsate koordinaatide leidmiseks, kuna hästi moondatud märki pole sageli võimalik leida visuaalluurega.

1. Läbirääkimised enne koostööd.

„Juhend lennuväe ja suurtükiväe koostöökäsu“ (JLSK). §§ 9, 10, 95, 106 ja 261 näevad ette, et enne koostööd vaja teha eelläbirääkimisi suurtükiväelaste ja lennuväelaste vahel, kus arutatakse läbi eelseisva töö täitmise tingimused ja viisid. Seejuures § 95 ütleb, et tuleülesannete puhul vaja eriti kokku leppida selle täitmise korra kohta. § 261 ütleb, et pealetungilahingus eelläbirääkimised ja kokkulepped on hädavajalikud. § 256 määrab eelläbirääkimiste korraldajaks grupiülema, kuna § 263 nõuab, et ka patareiuülem astuks võimaluse korral kontakti koostöökäsu määratud lendurvaatlejaga.

Seni on peetud kokkurääkimisi enne iga koostööharjutust harilikult eelmisel päeval või öhtul.

Senistest kogemustest on selgunud, et koostööharjutusi on võimalik organiseerida ja teostada ka ilma kokkurääkimisteta. Tehes igal aastal koostööharjutusi oleme omandanud ühised vaated ja arusaamised koostöö meetodite ning nende kasutamise kohta. Enne koostööharjutusi tehakse õppusi, kus omandatakse kõik peensused. Tulejuhi (patareiuülema) seisukohalt lendurvaatleja abil laskmine on lihtsamaid. Lennuväelastega läbirääkimisi teostas sageli suurtükiväe vanem juht või ta staap ja pärast läbirääkimisi teatati laskmisest osavõtjatele ainult signaalplatsi asukoht, millal ja missugusel meetodil teostub lendurvaatleja abil laskmine.

Ka välisriikides on loobutud kokkurääkimistest enne koostöö algust. RKKA suurtükiväe laskealalise väljaõppe eeskirjas öeldakse järgmist¹⁾. Tulejuhi ja lendurvaatleja vahel ei tohi lubada mingisuguseid eelläbirääkimisi, sest selleks ajaks peab olema saavutatud täielikult ühised arusaamised ja selgus koostöö kõigis küsimustes. Lendurvaatleja lendab välja ja täidab temale antud ülesande saadud kirjaliku käsu põhjal. Venelased ütlevad²⁾, et lendurvaatleja ja patarei- või grupiülema vahelistest kokkurääkimistest tuleb loobuda seepärast, et kogemuste põhjal need toovad sageli endaga kaasa eksitusi, arusaamatusi jne. Käsuandmist ja käsu järele teotsemist harjutatakse ja arutatakse kõigi eelõppuste ajal.

Sõjaajakirjades ilmunud kirjutistest nähtub, et ka sakslased teostavad koostööharjutusi kirjaliku käsu põhjal³⁾.

Saksa kindralleitnant Marx väidab⁴⁾, et lendurvaatleja ja patareiuülema kokkurääkimised enne ülesande täitmisele asumist takistanud Maaõhusõjas saksa suurtüki- ja lennuväekoostöö arenemist. Seda põhjusel,

et lendurvaatleja abil laskmised muutunud kokkurääkimiste ja eellaskmisele järgnenud turmtule tõttu pidulikkudeks sündmusteks. Hoopis parem olnud prantslaste olukord. 1916. a. sakslased oleval saanud kätte prantsuse suurtüki- ja lennuväe koostöö-eeskirja, kust selgunud järgmist. Prantsuse lendurvaatleja lendas luurele nagu jahimees lähedele jahile ja kui ta nägi väärtuslikku märki, ta astus raadioga ühendusse mõne suurtükiväehüükuga ja juhtis selle tule märki ilma erilise kokkurääkimiseta.

Kirjaliku koostöökäsu andmist ning selle järgi teotsemist peaksime katsetama ja harjutama juba eeloleval laagriperioodil. Olen kindlal veendumusel, et sellega saavutame häid tagajärgi. Seejuures esimestel koostööharjutustel tuleks teha eelläbirääkimisi ja anda ka kirjalik käsk, kuna hiljem teha koostööharjutusi vaid vastava käsu järgi.

Koostööharjutuse organiseerimine eelläbirääkimiseta peaks teostuma üldjoontes järgmiselt. Eeltoode ajal laskejuhataja või grupiülem astub telefoniühendusse lennudiivisjoni-ülemaga ja lepib temaga kokku ainult koostöö kellaaja ja kestuse suhtes. Pärast tegevus- ja laskekava koostamist grupil saadab diivisjoniülemale kirjaliku käsu või telefonogrammi (juhul kui diivisjoniülem asub väga kaugel), näiteks diivisi laagris asudes (või tagavaraväelaste kordamisõppuste ajal), kus on fikseeritud kõik lennuväele vajalikud andmed. Selle kirja põhjal diivisjoniülem annab ülesande salgaülemale ning viimane lendurvaatlejale ja lendurile.

2. Koostöökäsk.

Koostöökäsk nagu iga teinegi käsk peab olema täppis, lühike, selge ja sisaldama kõik need andmed, mis lennuväele vaja ülesande täitmiseks. Lennuväele vajalikke andmeid ja käsku käsitletakse JLSK mitmes kohas laialipaisatult ja nimelt §§ 71—75, 146, 147, 182, 211 ja 212.

Tulekorrekteerimise harjutuse täitmiseks antav koostöökäsk peaks sisaldama järgmist:

- koostöö kuupäev ja kellaeg, mil lennuk peab olema signaalplatsi kohal;
- ülesanne ja märgi (märkide) rajoon või asukoht; rahuaegseil koostööharjutustel määratakse õppe otstarbel ka

¹⁾ Nastavlenie artillerii RKKA. Ognevaia podgotovka i kurs strelb artillerii 1936. Lk. 162.

²⁾ Vestnik Vozdušnogo Flota 1935. a. Nr. 5.

³⁾ Artilleristische Rundschau 1936. a. Nr. 12, 7 ja 1935. a. Nr. 6.

⁴⁾ Artilleristische Rundschau 1936. a. Nr. 5.

missugusel meetodil lendurvaatleja annab vaatlusi;

- signaalplatsi asukoht ja vajaduse korral ka tunnus;
- lennuki ja signaalplatsi väljakutsed võtme (morse) ja mikrofoni kasutamisel;
- raadio töölaine ja tagavaralaine;
- kood;
- suurtüki liik, laskeviis ja lendjoone kõrgus.

Vajaduse korral teatada lühidalt ka olukord. Kahekülgse radioside kasutamisel punaväes määratakse veel lennuki tunnus, sest signaalplats paneb tunnuslina välja alles pärast radioside loomist siis, kui lennuk näitas oma tunnuse (laskis kokkulepitud raketi).

K o o s t ö ö k ä s u n ä i d e. Üksiklendiv-sül 1. Saatke 02. 06. kell 0930 lennuk luureks ja tulekorrekteerimiseks ilmakaarte järgi. Märgid kõrg. 1,49, bl. nr. 3 ja $x = 243,5$, $y = 212,0$ rajoonis. Signaalplats $x = 241,5$ $y = 218,0$. Väljakutsed: signaalplats — g, lennuk — n. Töölaine — 70, tagavaralaine — 67. Kood nr. 2. Laseb 107 šn. patarei kogupaukudega. Lendjoone haripunkt 800 m. T. grupül.

L u u r e k ä s k peaks sisaldama järgmist:

- luure ülesanne ja märgid;
- luuratava rajooni piirid kohalike esemete järgi või koordinaatidega,
- üksikasjalikku vaatlust ja uurimist vajavad rajoonid ja tõenäoliselt seal asuvate märkide koordinaadid;
- pildistamist vajavad rajoonid, ülesvõtete mõõtkava;
- luure täitmise aeg;
- kellele, kuhu ja kunas esitada luure tulemused.

3. Tulekorrekteerimise harjutuste teostamine.

Rahuaegseil koostööharjutusil peame lendurvaatleja abil laskma peamiselt selliseid märke, mida tulistatakse lahingus.

Seni me laskime enamikul juhtudel igasuguseid kohalikke esemeid, nagu suuri kive, kaevikuid, metsaservi jne. Ainult viimastel aastatel laskime ka patareisid. Tullevikus peaksime lendurvaatleja abil laskma peamiselt patareisid, sest nende leidmine ja tulistamine on kõige keerukam.

Kuidas see peaks teostuma?

Lendurvaatlejale teatatakse märgi rajoon kas koostöökäsus või signaalplatsilt. Parem on teatada tulistatava märgi rajoon signaalplatsilt, sest siis saadakse täpsaid andmeid lendurvaatlejalt

Sõjavägede ülemjuhataja kindralleitnant J. Laidoner vestlemas Balti jaamas enne ürasõitu kroonimispidustustele Inglismaale.

märgi luureks kulutatud aja kohta.

Koostööle ilmunud lendurvaatleja loob sideme signaalplatsiga, saab märgiks oleva patarei rajooni ja lendab märgi luurele. Märgiks kasutatakse 3—4 puusuurtükist koosnevat patareid, mis asub positsioonil moondatult ja peab võimalikult rohkem sarnanema tegelikule patareile.

Ühtlasi märk peab omama ka patareile iseloomulikke demaskeerivaid tunnuseid, et lendurvaatlejal oleks võimalik teda leida. Märk vaja panna elama. Lahingus lendurvaatleja leiab patarei tulepositsiooni harilikult siis, kui patarei laseb. Seepärast märgi juures lastakse fugassee või tehakse suitsu. Harilik suitsuküünal põleb umbes 3 min. ja annab liiga suurt suitsu. Parem on lasta fugassee, sest fuggassi suits ja tolm kestavad lühikest aega ning sarnanevad rohkem suurtükilaskmisel tekkivale suitsule.

Märgi iga suurtüki juures lastakse 1 fuggass nii, et nad kujundaksid patarei laskmist kogupauguga või järjekorraga. Iga suurtüki juures mitme fuggassi laskmine on kulukas ja seotud teatavate raskustega. Seepärast on vaja fuggassid lasta sel ajal, kui lendurvaatleja vaatab ja uurib märkide rajooni. Lendurvaatleja peab andma fuggassidelaskjale mingisuguse leppemärgi, et ta on valmis märgi luureks ja ta koordinaatide määramiseks. Mullustel koostööharjutustel lepiti kokku, et lennuk teeb teatava eseme kohal väikese ringi või pikeerimise. Neist leppemärkidest ei olnud aga kasu, sest fuggasside süütaja ei saanud aru, millal lennuk tegi kokkulepitud evolutsiooni. Seepärast on vaja selgemat leppemärki, milleks on väga otstarbekohane kasutada rakette. Olles

vaatlemisvalmis lendurvaatleja laseb kokkulepitud värvilise raketi. Nähes raketti fuggassidelaskja süütab fuggassid ja sõidab kiiresti ohutusse alasse. Selle aja vältel, kui lendurvaatleja määrab märgi asukoha, teatab märgi koordinaadid signaalplatsile, patareiülem valmistab laskeandmed ning annab vastavad käsklused ja patarei laseb lasu, järjekorras või kogupaugu, s. o. umbes 3—5 min. vältel, fuggassidelaskja jõuab sõita märgist umbes 1—2 km kaugusele, märgi rajoon on vaba ning laskmine võib alata.

Laskmine teostub harilikult korra järgi kuni lõhkemistekese või üksikud lõhkemised (üksikute laskudega lastes) saadakse märgis või märgi läheduses.

Koostöö käik ja laskmine registreeritakse, millest saadakse vajalikud aja andmed. Laskmise ja lendurvaatleja vaatlusandmete läpsust kontrollib spets. k-do ehk mõõtepatarei, kes sälgib lõhkemised 4 punktist ning saavutab harilikult 10—15 m täpsuse. Kui tekib kahtlus andmete täpsuse kohta või ei saadud korralikult sälkida, tehakse korraldus lasta üksikute laskudega igast suurtükist endistel seadetel 1 lask ja mõõtepatarei määrab iga lõhkemise ja nende kese asukoha märgi suhtes.

Lendurvaatleja töötäpsuse selgitamiseks on veel teine võimalus. JLSK § 305 ütleb: „Otstarbekohane on lõhkemiste grupeerimist pildistada (minu sõrendus), et hiljem saada objektiivne dokument lendurvaatleja töö võrdlemiseks“. Seni seda pole tehtud, kuid tulevikus tuleks tingimata teha nii rahuaegseil laskmistel kui ka sõjakorral. Ka välisriikides, eriti punaväes, pildistatakse märgi rajooni lastud mürskude lõhkemisi või lehtreid.

Koostöö aja ja täpsuse andmeid on vaja saavutiste hindamiseks ja järelduste tegemiseks koostöömeetodite kohta.

On täiesti loomulik, et igal koostööharjutusel märgid peavad asuma ise kohal ning lendurvaatleja ja tulejuht (patareiülem) ei tohi enne koostöö algust teada nende asukohti ega koordinaate.

JLSK § 308 ütleb: „Suurtükiväe tegevusega tutvumiseks on otstarbekohane vabu lendurvaatlejaid koostöö harjutuste ajaks saata laskvate patareide juurde“. Seni seda nõuet pole peagu kunagi täidetud. Tulevikus tuleks leida selleks aega ja võimalusi, sest väljaõppe seisukohalt see on väga kasulik. Samuti on vaja, et ka salga- ja divisjoniülemad jälgiksid koostööõppusi selleks, et näha alluvate teotsemist, nende nõrku ja tugevaid külgi ning teha järeldusi väljaõppe taseme tõstmiseks.

4. Luureharjutuste teostamine.

Kõige raskemalt leitavateks märkideks lendurvaatlejale on tulepositsioonidel asuvad vastase moondatud patareid. Nende luuret vaja intensiivselt ja pidevalt trennida, sest kui lendurvaatleja ei leia märki, siis pole tulekorrekteerimise või -juhtimise oskusest midagi kasu.

Märkide luureharjutusi tuleks teha peamiselt tegeliku materjalosaga väljasolevate patareide suhtes, sest märklaudadega ehk makettidega tähistatud patareid ei sarnane täiel määral tegelikkudele patareidele. Teiseks nõudeks on, et patareid peavad asuma taktikaliselt õigetel tulepositsioonidel. Seepärast luureharjutuste teostamiseks vaja esmajärjekorras kasutada laskmisi teostavaid patareid laagris oleku ja tagavaraväljaste kordamisõppuste ajal. Peale selle vaja lendurvaatlejaid treenerida patareide luure alal ka siis, kui patareid teevad maastikul õppusi oma alatistes asukohtades.

Lahingus patarei tulepositsioon ja moondamine võib olla mitmesugune. Seepärast lendurvaatlejat vaja õpetada ja trennida luurama igasuguselt moondatud patareid. Tüüpilisemad patareide leidmise harjutused võiksid olla järgmised:

- tulepositsioonile asunud patarei, kes pole end veel suutnud moondada;
- puude all või võsastikus asuv patarei, kes kasutab looduslikku moondamist;
- moondamisvõrguga moondunud patarei;
- maasse kaevunud ja katetega varjunud patarei.

Patarei leidmine positsioonile asumise momendil või siis, kui ta pole veel suutnud moonduda, ei tekita sõjakirjanduse andmeil harilikult suuremaid raskusi ning võib teostuda juba esimeste harjutuste ajal 1500—2000 m kõrguselt. Hiljem tuleks säärase patareide luuret teostada kuni 2500 m kõrguselt.

Hoopis raskem on leida moondunud patareid. Seepärast esimesi luureharjutusi tuleks alata 600—800 m kõrguselt ja kogemuste omandamisel minna kord-korralt kõrgemale kuni 2500 m. Ühtlasi on vaja, et moondunud patareid paneksid algul välja demaskeerivaid tunnuseid.

Luure teostamisel vaja meenutada, et sageli patarei on hästi moondatud ülalt vaatluse vastu, kuid hõlpsasti avastatav perspektiivvaatlusega.

Kuidas toimida siis, kui luure teostamisel lendurvaatleja ei leia mõnda patareid?

Siin võib olla mitu lahendust. Lendurvaatleja teeb patareide luuret ja selle lõpe-

tamisel teatab raadioga või viskateatega peavaatluspunkti leitud patareide koordinaadid. Kui erandjuhul seda tehakse viskateatisega, siis tuleb selleks ajaks laskmine katkestada, et vältida lennuki tabamist juhusliku mürsuga. Lendurvaatlejalt määratud koordinaatide võrreldakse patareide õigete koordinaatidega. Kui selgub, et lendurvaatleja pole leidnud mõnda patareid või määras koordinaadid valesti, tehakse korraldus, et iga patareilaseks paukpadruneid või jätkaks lahingulaskmist patareid järjekorradega. Lendurvaatleja teeb uuesti luuret ja teatab leitud patareide koordinaadid. Kui ka nüüd selgub, et mõnda patareid pole leitud, siis patareid panevad tulepositsioonidel välja tunnuslinnad. Tunnuslinade abil lendurvaatlejal on hõlpus patareid leida.

Teine viis oleks järgmine. Patarei mitteleidmisel õhus olevale lendurvaatlejale teatatakse märgi täpsad koordinaadid ja ta leiab nende abil patarei tulepositsiooni. Selleks on aga vaja kahekülgset raadiosidet või teha seda tõsteteatisega. Kui ka pärast seda lendurvaatleja ei leia patareid, ta maandub aerodroomil, sõidab patarei tulepositsioonile ja vaatab sealt patareid ning ta demaskeerivad tunnuseid. Pärast seda lendurvaatleja tõuseb uuesti õhku ja vaatleb patareid mitmesugustelt kõrgustelt ja nurkade all.

Kui lendurvaatleja on sooritanud eestoodud viisil ettevalmistavaid harjutusi küllaldaselt määral, ta hakkab teostama treeningharjutusi, millede eesmärgiks on:

- omandada oskusi ja kogemusi hästi moondatud märkide luuramises maksimaalselt kõrguselt;
- omandada praktikat moondatud märkide koordinaatide määramises.

Säärasteid treening-luureharjutusi iga lendurvaatleja peaks tegema igal aastal nii suvel kui ka talvel.

Nende luureharjutuste ajal kontrollitakse ka patareide moondamist nii vaatlusega kui ka mitmesugustelt kõrgustelt tehtud õhufotodega. Patareide moondamises esinenud puudused kõrvaldatakse ning võetakse tarvitusele kõik abinõud moondamise oskuse tõstmiseks ja viimistlemiseks.

5. Lendurvaatlejate viskateated ja ettekanded koostööharjutuse teostamise kohta.

JLSK § 125 ütleb: „Peale tuleülesande lõppu lendurvaatleja viskab koostöö ülesannet annud ülesandema KP lühikese viskateate (minu sõrendus) tehtud töö kohta, märkides ära ülesantud ja korrigeeritud märgid, tule tagajärjed, patareide arvu, millele tuld vaadeldud, koostöö ülesande katkestamise

põhjused jne.“ § 127 kohaselt viskateade peab sisaldama veel aadressi, kellele viskateade määratud, väljasaatja (lendurvaatleja) auastme, nime, ameti, kuupäeva, kellaaja, vaatlusrajooni, lennukõrguse ja allkirja. JLSK § 232 näeb ette, et analoogiline viskateade koostatakse ja visatakse grupiülema tunnuslina kohale ka pärast luureülesande täitmist.

Seni peetud koostööppustel viskateatisi pole kasutatud või siis ainult üksikudel erandjuhtudel. Nende viskateadete koostamine on seotud teatavate raskustega ning nõuab aega. Viskateate viskamisel lennuk peab lendama madalalt ja selleks ajaks tuleb katkestada kõigi patareide laskmised. Suurtükiväele pole seda viskateadet vaja. Ka sõjakorral on säärase viskateate andmine seotud suurte raskustega ja ohuga. Seetõttu tuleks üldiselt loobuda viskateadete viskamisest.

JLSK § 130—133 käsitlevad lendurvaatlejalt pärast maandumist koostatavat kirjaliikku ettekanne tuleülesande täitmise kohta. Analoogiline ettekanne tuleks koostada ka luureülesannete täitmise kohta. Õpiste saamiseks ja andmete kogumiseks need ettekanded peavad olema võimalikult üksikasjalikud ja põhjalikud. Seni peetud koostööppustel need aruanded olid aga sageli kahjuks väga puudulikud. Tulevikus tuleks neile pöörata rohkem tähelepanu.

Tulekorrekterimise ülesande täitmisel lendurvaatleja aruanne peaks sisaldama:

- 1) meeskonna nimed, väeosa, lennuki tüübi ja nr.;
- 2) kuupäeva, väljalennu ja maandumise kellaajad, koostöö alguse ja lõpu kellajad võimalikult iga ülesande kohta;
- 3) lennukõrguse koostöö ajal;
- 4) saadud ülesande ja selle täitmise; märgi koordinaadid ja vaatlusandmed iga tuleülesande kohta; märgi nähtavus fugasid laskmisel, enne ja pärast seda; ülesande täitmise tingimused (ilmastik, nähtavus jne.), tehtud fotod jne.
- 5) isiklik arvamus koostöö kohta, nagu:
 - märgi koordinaatide määramise täpsus (kui lv. leidis märgi ja teatas selle koordinaadid signaalplatsile);
 - tulekorrektuuride täpsus — iga korrektuuri kohta;
 - patareiga või rühmaga laskmisel — mürskude grupeerumine suunas ja kauguses, kas oli lahkjooksu või hajumust;
 - arvamus patarei töö kohta — kas patarei tegi seadete parandused kokkõlas vaatlusandmetega;

- sidepidamine ja signaalplatsi töö;
- kui mõne korrektoori tegemiseks kulub tavaliselt rohkem aega, siis mis põhjusel;
- lõhkemiste mittenägemise põhjused;
- mis soodustas või pidurdas ülesande täitmist;

6) ettepanekud ja sooviavaldused koostöö kiirendamiseks ja lihtsustamiseks.

Luure ülesande täitmisel või patareid muundamise kontrollimisel aruanne peaks sisaldama järgmist:

1. samad üldandmed, mis tulekorrekterimise aruandes pp. 1—3;

2. saadud ülesanne ja selle täitmine; leitud märgid ja nende koordinaadid; suurte tükide arv patareis; mille järgi või missuguste tunnuste abil avastati märk; märgi läheduses olevad orientiirid, mis soodustasid koordinaatide määramist; ülesande täitmise tingimused (ilmastik, nähtavus jne.), tehtud õhufotod jne.

3. isiklik arvamus ülesande täitmise ja saavutuste kohta, nagu koordinaatide määramise täpsus, märgi muundamine jne.

6. Arutluste teostamine.

Pärast igat koostööharjutust, mis tehti maastikul, fugasspolügioonil või tegeliku laskmisega on vaja korraldada arutlusi. Arutlusel ei tuleks piirduda ainult puuduste ja arusaamatuste selgitamisega, vaid analüüsida ka positiivseid külgi ning selgitada, mida tulevikus vaja teha, et täita ülesanded kiiremini, täpsamalt ja lihtsamalt. Arutlustest peaksid võtma osa mitte ainult patareid muundajad, vaid ka signaalplatsiülem ja suurtükiväe kõik riviohvitserid. Lennuväelastest peaksid arutusel viibima koostööharjutuse sooritanud lendurvaatleja, lendur, signaalplatsi riomees ja peale selle salgaülem, divisjoniülem ja võimalikult rohkem lendurvaatlejad ja lendureid.

Arutus teha samal päeval või hiljemalt järgmisel päeval pärast koostööd, mil kõigi osavõtjate muljed on värsked. Arutusel tu-

leks selgitada ja hinnata lennukimeeskonna, signaalplatsi, tulejuhi ja patareid muundajate saavutusi ladususe, täpsuse ja kestuse seisukohalt. Ühtlasi analüüsida ka koostööl esinenud puuduste ja ebaõnnestumiste põhjusi ning leida lahendus ülesannete lihtsamaks, täpsamaks ja kiiremaks täitmiseks tulevikus. Kõiki positiivseid ja negatiivseid nähteid, samuti järeldusi ja ettepanekuid, tuua esile täiesti objektiivselt. Seda põhjusel, et arutused peavad aitama ka süvendada ühiseid arusaamisi ja tööspidamisi, omandada teadmisi ja andmeid üksteise tööst ja võimetest ning kasvatama vastastikust usaldust ja isiklikku sidet suurtüki- ja lennukiväe juhtide vahel.

7. Kokkuvõte.

Kõige eestodu kokkuvõttena vaja eriti rõhutada järgmist:

1. Suurtüki- ja lennukiväe koostööle peame pöörama küllaldast tähelepanu. Märkide luure, foto ja tulekorrekterimise harjutusi vaja teha järjekindlalt.

2. Eelläbirääkimistest vaja loobuda. Kõik koostööharjutused teha vastava kirjaliku käsu põhjal. Koostöökäsk anda algul eelmisel päeval, kuna hiljem kogemuste omandamisel võib rühmitustelaskmistel seda teha vastavalt taktikalisele olukorrale umbes 1—2 tundi enne koostöö algust.

3. Koostööõppusi teha lahinguolukorrale sarnanevaid tingimusi nii, et nad oleksid kõigile osavõtjatele võimalikult huvitavad ja õpetlikud ning muutuksid kord-korralt keerukamaks ja raskemaks.

4. Pärast iga koostööharjutust teha arutus, kus objektiivselt analüüsida kõigi teostajate saavutusi ning leida lahendusi koostöömeetodite lihtsustamiseks ja väljaõppetamise tõstmiseks. Eelläbirääkimistest loobumisel säästetud aeg kulutada otstarbekalt arutusteks ning süvendada üksteisest arusaamist, vastastikust usaldust ja sidet.

Toimides neil põhimõtetel, me astume sammu edasi suurtüki- ja lennukiväe koostöö alal.

Bibliograafia.

POOLA.

PRZEGLAD WOJSKOWO-TECHNICZNY,
jaanuar 1937. a.

„Käsuandlus pioneride kasutamiseks — jalaväe diviisis.“

Et ka meil sagedasti patustatakse käsuandluses pioneride kasutamiseks väekoon-

dise raamides, siis pole päris huvituseta peatuda lühidalt poola sõjaväes selles küsimuses maksvate vaadete juures.

Diviisi operatiivkäsus on eripunkt, mis kannab pealkirja „mitmesuguste väeliikide kasutamine“, kuhu mahutatakse kõik korraldused eriväeliikidele (pioneri-, side-, tangi-, lennukiväeosadele), millised ühest

või teisest diviisi lahingutegevusest osa võtavad.

Pioneeride suhtes selles punktis diviisi ülem määrab kindlaks:

- millised pioneeride osad, missugustele väeosadele või nende allüksustele juurde antakse teatava tegevuse läbiviimiseks;
- millised on diviisi ülema käsutusse jäänud pioneeride ülesanded.

Teatavail erijuhtudel, näiteks kaitselahinguks, võib diviisi ülem eelnimetatud operatiivkäsu eripunkti detailiseerimiseks anda veel n.-n. „tehnilise käsu“, mis sisaldab täpsaid ülesandeid pioneerüksuste koostöökäsu väeosadega kaitsepositsiooni inseneriliseks ettevalmistamiseks, teatavate tööde läbiviimist diviisi seljataguses ühenduste ja sildade parandamise alal jne.

Need on käsud, mis diviisi pioneriüksused saavad vahetult diviisi ülemalt. Kuid nagu teada, on poola sõjaväes diviisi pioneriüksused koondatud pionerpataljonideks, à 2 komp. Pataljoni ülem on meie mõiste kohaselt ühtlasi diviisi inseneriks.

Viimaselt tehtavad korraldused kannavad puht tehnilist iseloomu ja on määratud peamiselt diviisi ülemalt saadud käskude realiseerimiseks. Pionerpataljoni ülem on diviisi ülema juures nõuandjaks omal alal ja ühtlasi ka saadud korralduste täideviijaks. Tema koostab näiteks purustustööde, kindlustustööde jne. kavad. Tema on ka nende kavade täidesaatja — peale nende kinnitamist diviisi ülemalt.

„Tähelepanekuid laskealalisest ettevalmistamisest sideüksustes.“ (kapten Wargalla).

Nähtavasti on ka poola sideüksustes hakatud pöörama suuremat tähelepanu laskealalisele ettevalmistamisele. Kuid nagu see iga asja algatamiselgi, on ka siin laskealalisele ettevalmistamisele esitatavates nõudmistes mindud veidi liiale. Vähemalt nii selgub autorilt esitatud väidetest.

Vahtamata asjaolule, et teenistusaeg sideüksustes kestab ligi kaks aastat, oleval üldõppekavas laskeasjandusele pühendatud niivõrd vähe aega, et selle kestvusel ülesseatud nõudmistele täitmine laskealalisel väljaõppel osutub raskeks. Esimesel teenistusaastal laskealalisele väljaõppele oleval määratud vaid 10%, teisel aastal — ca 11% üldisest väljaõppe ajast. Kuna laskealalise ettevalmistuse hulka kuuluvat ka täagivõitlus, käsigranaadiga ümberkäimise kätteõpetamine ja gaasikaitse küsimused, siis tegelikult laskealaliseks väljaõppeks jäävat aega väga vähe. Kõige selle juures nõutavat aga sideüksustelt umbes

sedasama lasketaset, mis jalaväeltil. Seejuures aga sideüksustele määratud laske- moona normid oleval väiksemad. Järelikult, sideüksustes tekkival paradoksaalne olukord, kus mittevõrdsetel tingimustel nõutakse võrdset tulemuste saavutamist.

Pealegi tekitavat sideüksustel raskusi relvade küsimus.

Sideüksustes oleval suuremalt jaolt kasutamisel maailmasõja-aegsed püssid, millele ballistilised omadused oleval väga mitmekesised. Seetõttu üksuste ülemad oleval sunnitud üksuse relvade hulgast välja valima paremad ja nendega toimetama laskeharjutusi, mille tulemusena ühest püssist lasevad kümmed mehed. Loomulik, et selle tulemusena sõduril kaob usk enda relvasse, mida autor psühholoogilistel põhjustel ei saavat pooldada.

Edasi toob autor terve rea omapärasusi juhenditest, mis antud laskealalise ettevalmistuse läbiviimiseks sideüksustes. Nii näiteks nõudvat juhendid, et pärast laskmisi 50 meetri kaugusele, tuleval vahetult minna laskmisele 300 meetri kaugusele. Autor leiab sellise nõudmise oleval anormaalse.

Nagu selgus eestoodust, ei ole laskealalise ettevalmistuse teostamine tehnilistes üksustes sugugi lihtis, eriti siis, kui sideüksustelt nõutakse ka täagivõitlust ja kui selleks otstarbeks ettenähtud tunnid peavad kuuluma laskealalise ettevalmistamise hulka. On arusaadav, et ühe mingisuguse väljaõppe ala eriti allakriipsutamisega teiste alade väljaõppe selle all kannatab. Autor oma lõppkokkuvõttes ütleb päris õieti, et sidesõdur peab oskama käsitada relva, kuid selle juures on ta kõigepealt ikkagi vaid sidesõdur. Sellest seisukohast välja minnes tuleks temale esitada ka nõudeid laskealaliseks väljaõppeks.

„Suur lühilaineline ringhäälingu saatejaam Zeesenis“ (Berliini läheduses).

Mitte kaua aega tagasi avasid sakslased Zeesenis (Berliini küljeall Kõnigsusterhauseni ümbruskonnas) uue lühilainelise töötava raadioringhäälingu saatejaama, mis töötab suundlaine põhimõttel ja oma antennide arvult võimaldab saatmist kaheksa mitmesuguses suunas (P.-Ameerika, Lõuna- ja Kesk-Ameerika, Aafrika, mitmesugused riigid Aasias ja Euroopas). Zeeseni saatejaam koosneb tegelikult 8-st saatejaamast, milledest kaks viimast jaama ehitati lõplikult valmis mõeldud aasta jooksul. Iga saatejaama võimsus on 40 KW, töötades, olenevalt sellest, kas saatmine sünnib hommikul, päeval või öösi, kolmel lainealal 16—50

meetri. Antennide kõrgus on 100 m. Saatejaamads modulatsiooni sügavus on viidud kuni 80%-ni. Mõnedel juhtumitel on võimalik modulatsiooni sügavust suurendada kuni 100%-ni.

„Uuemaid saavutusi ultra-lühilainete kasutamise tehnikas. Side Inglismaa ja Lõuna-Aafrika vahel.“

Johannisburgis asuval inglise raadioamatööril läks korda ehitada sarnast ultra-lühilainelist vastuvõtjat, mis on suuteline

vastu võtma Londonis (Alexandria Palace) töötava raadiojaama programmi. Nimetatud raadiojaam töötab lainepikkusel 6,67 meetrit. Vahemaa Londoni ja Johannisburgi vahel võrdub 8000 km. Vastuvõtmine osutus võimalikuks vaid lõunatundidel kella 1100 ja 1530 vahel.

Inglastel on kavatsus nende tulemuste alusel ehitada tugevaim ultra-lühilainel töötav raadiosaatejaam, saatekavade edasiandmiseks teinepool maakera asuvatele inglise asumaadele.

R. Tck.

Uudiseid sõjaväe tehnikas.

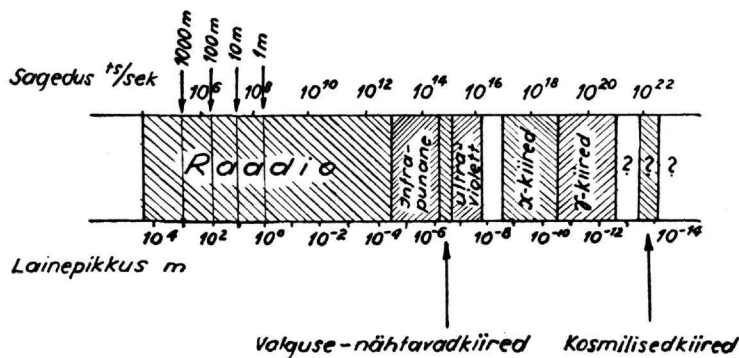
Nähtamatud kiired ja nende kasutamise võimalusi.

Ltn. A. Sivard.

Sissejuhatus.

On teada, et raadiolained ja valgus kõiges oma mitmekülgsuses on ühe ja sama elektromagnetilise protsessi väljendus ruumis. Kujutades kõiki neid elektromagnetilisi võnkumisi graafiliselt lainepikkuse või vastavalt sageduse skaalas, siis saame joonisel 1 toodud pildi, kus on näha, et pikemaid elektromagnetilisi võnkumisi ca 0,1 mm kuni 10 000 m nimetatakse raadiolaineteks ja leiavad kasutamist raadiotehnikas.

Raadiolaineid võidakse tekitada kunstlikult, kuid ka looduslikult nad esinevad eetrlainena, missuguseid kuuleme äikeselilmaga raadiovastuvõtjates ürgsete raginatena. Nagu meile kõigile on juba teada, raadiolained vastavalt oma pikkusele jagunevad mikrolaineteks — lained alla 1 m, ultra-lühilaineteks 1—10 m, lühilaineteks 10—100 m, keskaineiks 100—1000 m ja

Joon. 1.

pikiiks laineiks 1000 m ja pikemad. Igal raadiolaine liigil on omad iseloomustavad jooned, missuguste juures meie siin ei peatu, kuigi raadiolained on ka nähtamatud kiired elektromagnetiliste võnkumiste skaalal. Käesolevas artiklis huvitavad meid palju lühemad elektromagnetilised võnkumised kui on seda raadiolained.

*

Vaadeldes edasi joon. 1 näeme, et raadiolainetele otsekohe järgnevad lainepikkuse lühenemise järjekorras infrapunased või soojuse kiired, millised ulatuvad 0,01 kuni 0,0008 mm. Tegelikult langevad kunstlikult tekitatud lühimad 1 mm raadiolained oma füüsiliselt omadusilt kokku infrapunaste kiirte omadusiga, mille tõttu kindlat piirjoont öieti nende vahel tõmmata ei osutu võimalikuks. Infrapunased kiired on inimese silmale nähtamatud ja alljärgnevates ridades toodakse terve rida huvitavaid infrapunaste kiirte kasutamise võimalusi. Enne aga, kui asume infrapunaste kiirte kasutamise võimaluste kirjeldamisele, tutvume lühidalt kõikide elektromagnetiliste lainete rühmitustega.

*

Infrapunastele kiirtele järgnevad juba nähtavad valgusekiired. Valgusekiirte lainepikkus ulatub 0,0008 kuni 0,0004 mm. Valguse — samuti kui infrapunaste ja ultra-

violettkiirte tekitajaks on hõõguvad kehad ning nende värv oleneb hõõguva aine keemilisest koosseisust. Tänu selle hõõgumismomadusele ongi täheteadlasil olnud võimalik tähtede ainelist koosseisu kindlaks määrata.

Pidevas rivis valgusekiirtele järgnevad ultraviolettkiired, lainepikkusega 0,0004 kuni 0,0001 mm. Neid leidub palju päikese kiirtes ning nad põhjustavad meie naha päevitust. Tavaliseks kunstlike ultraviolettkiirte allikaks on n. n. ränikivilamp (kvartslamp), mille kest evib omaduse ultraviolettkiiri läbi lasta, kuna samal ajal aknaklaas neid üldse läbi ei lase. Sellises ränikivilambis ultraviolettkiirte tekitajaks on hõõguv elavhõbeda aur, mis eraldab silmale valusalt mõjuvat rohekat valgust. Ka harilik kaarlamp Volfram elektroodidega on võrdlemisi rikas ultraviolettkiirtest. Ka ultraviolettkiired on inimese silmale nähtamatud.

*

Väikese vahemiku järele lainete lühenemise järjekorras tulevad x-kiired (Röntgeni kiired), lainepikkusega $2,5 \cdot 10^{-5}$ kuni 10^{-7} mm. Neid tekitatakse kõrgevaakuumiga klaastorudes 50 000—100 000-voldilise kõrgepingel mõjutusel liikuma pandud elektroonide voolust ja selle pörkimisest vastu varjet. Põrgates vastu varjet elektroonid kaotavad osa omast energiast, tekitades x-kiirte kiirgamise. Neil kiirtel on väga suur läbitungivusvõime ainetesse ja nende abil tehakse ülesvõtteid isegi metallkonstruktsioonide sisemusest. X-kiired jaotatakse kahte liiki: 1) pehmed — pikemalainelised, mis organismi kudede peale vähest mõju avaldavad, ja 2) kõvad — lühemalainelised, mis mõjuvad kudedele hävitavalt. Kuigi inimorganismi suhtes on nad oma mõjult kaugel n. n. „surmakii-
rest“ — tuleb siiski nendega töötades olla ettevaatlik ja seepärast arstidki, kes töötavad röntgeni seadeil, ei kannu just asjatult seatinapõlli.

*

Raadioaktiivsed ained, millest tähtsaim on raadium, emiteerivad elektromagnetilisi laineid, millised on tuntud gamma-kiirte nimetuse all.

Olles looduslikuks produktiks, nad oma omadusilt on sarnased kunstlikele x-kiirtele. Nende lainepikkus on veelgi lühem x-kiirtest ja võrdub $5 \cdot 10^{-8}$ kuni $5 \cdot 10^{-10}$ mm. Gammakiiri on võimalik tekitada ka kunstlikul teel, kuid selleks läheks vaja miljooneid ja kümneid miljooneid volte. Ka γ -kiiri

on pehmemaid ja kõvema: pehmemad on võimelised kõiki planetaarseid elektroone aatomite koosseisust välja lööma, kuna kõvad γ -kiired suudavad isegi aatomite südamikke purustada. Seetõttu on arusaadav γ -kiirte mõju elavorganismi kudedele: püsiva γ -kiirte mõjutuse alla asetatud ka inimese koed hävivad. (Raadiumi α ja β kiired ei kuulu elektromagnetiliste võnkumiste hulka).

*

Järjekorras γ -kiirtele tulevad viimased seniavastatud kiirgamised n. n. kosmilised kiired. Neist kiirtest on aga veel võrdlemisi vähe teada, kuid näib olevat tõenäoline, et nende lähtekoht asub väljaspool maakera kuski maailmaruumi sügavustes. On vaid teada, et nad omavad määratu suure läbitungimisvõime ja seega väga lühikese lainepikkuse. Katsed näitavad, et nad tungivad läbi isegi 2 m paksusest tinakihist ja omavad otsese mõjutuse isegi sügavate järvede põhja. Lainepikkuse küsimuses ei ole jõutud tänini veel lõplikule otsusele, kuid oletatakse, et see asub kuskil $3,8 \cdot 10^{-11}$ kuni $1,3 \cdot 10^{-12}$ mm vahel. Mõnes teaduslikus ringkonnas püstitakse vaatel, et kosmilised kiired koosnevad elektriseeritud osakeste voolust ja ei kuulu üldse lainete liiki. Viimasel ajal on eriti suurt tähelepanu pühendatud selle ala uurimisele. Prof. Piccard'i stratosfäärilennu üheks tähtsamaks ülesandeks oli kosmiliste kiirte suuna määramine.

*

Seega on vaadeldud viimane lüli meile tuntud kiirtest — elektromagnetilistest võnkumistest, mille olemuse ja omaduste kindlakstegemiseks veel palju vaeva ja aega kulub. Kiirtegraafikus on valge riba ultraviolet- ja x-kiirte vahel ja siis veel γ -kiirte ja kosmiliste kiirte vahel ja edasi on juba kõik puhas valge riba. Missugused kiired on neil valgeil kohtadel ja mis järgneb kosmilistele kiirtele — ei ole meile praegu teada. Arvata aga võib, et tulevikus avastatakse meile veel senitundmatute omadustega kiiri. Nagu juba eespool mainitud, meile tuntud kiirte hulgas ei ole veel n. n. „surmakiiri“, milledest vahetevahel kirjutatakse ajakirjanduses, kuid võib-olla neis valgeis kohtades meile tundmatute lainete piirides võib leiduda ka surmakiiri, sest lainete lähenemisel muutuvad ka kiired kardetavamaks elusatele olevustele.

Infrapunased kiired.

Võtame nüüd vaatluse alla laiematele ringkondadele veel vähetuntud infrapuna-

sed kiired. Need kiired, nagu varem juba öeldud, on inimese silmale nähtamatud, kuid evivad sealjuures head läbitungivusvõimet udust ja tolmusest õhust, võrreldes valguskiirtega. Seetõttu on võimalik eriliste infrapunaste kiirte suhtes tundlikkude fotoplaatidega teha ülesvõtteid udus ja isegi pimedatel öödel. Viimasel juhul valgustades pildistatavaid esemeid infrapunaste kiirtega. On tehtud õnnestunud fotoülesvõtteid pimedas ruumis valgustusallikana kasutades soojendatud triikrauda (infrapunased kiired on ühtlasi soojuste kiired). A. W. Stewens kasutades sama fotograafimise meetodit sooritas 5700 m kõrgusel Andides ülesvõtte 531 km kauguselt — õieti esimese ülesvõtte, kus maapinna kumerust selgesti saab kindlaks teha. Samalt fotograafil teine ülesvõtte Sharta mäest (1934. a.) Kalifornias 600 km kauguselt on tänini püsinud kaugefoto rekordina. Et neid kaugemaa ülesvõtteid ei takista tolm ega udud, siis tegelikult fotografeerimise piiriks siin on maakera kumerus ja ülesvõtte dešifreerimise raskus.

Eriti tähtis on fotografeerimine infrapunaste kiirte abil aeroluures, kus nende abil saab ülesvõtteid teha lennukilt läbi pilvede ja nähtamatute infrapunaste helgiheitjate abil isegi öösel, nii et lennuk ise jääb maapealsetele vaatlejatele nähtamatuks.

Udus fotografeerimise alal kõige tuntumad on Wiljams'i katsed 1934. a., kes kerge uduga, milles nägemine ulatus ainult 31 m peale, tegi ülesvõtteid esemetest, mis asusid 120 m kaugusel.

Präegusel ajal infrapunaste kiirtega fotografeerimise tehnika on juba niivõrd arenenud, et seda praktiliselt kasutatakse sõjaliseks otstarbeks. Firmed Kodak (USA), Agfa (Saksamaa) ja Ilford (Inglismaa), on teinud märgatavaid edusamme infrapunaste kiirtega fotografeerimise alal.

Nägemine pimeduses.

Valguskujutuste transformeerimine elektroonseteks võimaldab ka öösist nägemist. Selleks erilise abinõu — fotokatoodi, mis muudab elektroonse kujutuse valguskujutuseks, anoodil võib saada nähtav kujutus täiesti pimeduses olevast esemest, kui see ese on valgustatud infrapunaste kiirtega. Kui niisuguse abinõu asetada pikksilma ette, siis selle pikksilmaga on võimalik teha öösisi vaatlusi. Praktiliseks kasutamiseks infrapunaseid kiiri öiseks vaatlemiseks nõuab veel palju tööd ja vaeva, sest prae-

gused abinõud nõuavad väga intensiivset esemete valgustamist nähtamatute infrapunaste kiirtega, mis on praegu veel raskesti teostatav puudulikkude infrapunaste helgiheitjate tõttu.

Laboratoorses tingimustes kapten John Bard juba 1926. a. teostas nägemise pimeduses ja suure eduga demonstreeris oma „nokvisaatori“ Inglise kuninglikus seltsis. Tema leiutis tekitas omal ajal suurt ärevust, eriti sõjaväelistes ringides.

Soojusekiirte püüdmine.

Kuigi nägemine pimeduses on alles oma arenemise algastmel, siis pimeduses nähtamatuid infrapunaseid kiiri kiirgavate esemete leidmine on juba kergem asi ja see on arenenud palju kaugemale, sest öises pimeduses kustutatud tuledega vaenlase laeva või lennuki leidmine on meeldiv ülesanne, mille kallal maksab tööd ja vaeva näha. Eriti tuntud on siin Fege ja Müller'i tööd Saksamaal ja Macnail'i tööd Ameerikas.

Müller'i ja Macnail'i järele soojusekiired (s. t. ühtlasi ka infrapunased), missuguseid kiirgab iga aurulaev, eriti selle korstnad, lennuki mootor jne., kontsentreeritakse nägusa peegli abil selle fookuses asuvasse, eriti tundlikule termoelemendile. Nõgus peegel peab seejuures olema metalliline, sest klaas neelab infrapunaseid soojuse kiiri. Et laeva soojuse kiirgamine on väga väike, siis on tarvis väga tugev termoelemendi voolu kõvendamine.

Joon. 2.

Et kergendada voolu kõvendamist, tarvitatakse väikese sagedusega, näiteks, 40 korda sekundis — voolu katkestamist termoelemendi voolu ringis.

Nagu teatab dr. Fege ühes oma ettekandes Danzigis (1929. a.), katsed Jena läheduses näitasid, et niisuguse väikese peegliga soojusekiirte püüdjaga on võimalik miinipaadi kindlakstegemine 4 km kauguselt. Viimaste Cartwright'i, Garris'i, Müller'i ja teiste tööde tulemusena on saadud eriti suure tundlikkusega termoelemendid, missugused tagavad soojusekiirte

püüdjate edasiarenemist ja töötamise võimalusi suuremate kauguste peale. Näiteks hiljuti, läinud aasta juulikuus ajakirjanduse järele New-Jersey's (USA) sõjaväevõimude poolt tehti kaldalt katseid merel ilma tule-deta manööverdava kaatri leidmiseks. Katsetatav soojusekiirte püüdja oli ühendatud hariliku helgiheitjaga, nii et helgiheitja oli alati suunatud sinna poole, kuhu oli suunatud ka soojusekiirte püüdja. Neil katsetel

kaater kindlasti avastati ja valgustati helgiheitja kiirtega kuni 10 km kauguseni.

On olemas ka andmeid, et Macnail'il on õnnestunud saavutada isegi veel suuremaid kaugusi — kuni 18 km. Siit võib järeldada, et niisuguse soojusekiirte püüdja ühendamine suurtüki juhtimisabinõudega võib anda üllatavaid tulemusi ranna- ja õhukaitse alal. (Järgneb.)

Kaheteistkümmne aasta eest.

Mälestusi Eesti sõjaväe algpäevilt.

Vene riigilaev, mis juhitud 1917. a. revolutsioonilistest meeleoludest, ähvardas joosta karile. Algas vägivaldselt pardale paigutatud erirahvuste põgenemine uppuvall laevalt. — Poolakad, soomlased, eestlased, lätlased, leedulased ja teisi, kõik püüdis võimalikult kiirelt jõuda eemale hukkuvast hiiglasest, et mitte ühes veekerisega põhja tõmmatud saada. Pääseda võõra valitsusest, võõra hooldamisest...

Ise laeva ehitada ja oma laevaga, mis juhitud oma meeste poolt, purjetada ajaloomeerle — see oli kauaigatsetud tunnike ja kõigi parimate eesti poegade salajasem unistus.

Nüüd avanes selleks esimesi võimalusi. Ruttu tööle... ja ehitus algas kiili panemisega eesti rahvuspolkude formeerimise näol. Nagu iga ehitustöö juures, nõnda ka siin, nõudis „oma laeva“ ehitamine juhte ja töölisi, insenere ja laastukorjajaid. Kõik töötasid ühisel jõul ja nõul.

Kuidas juhid töötasid, plaane rajasid, nende muredest ja kannatustest on kirjutatud raamatuid, kuna „laastukorjajate“ töö kuulub ju säärase massiliste tööde hulka, millest õieti midagi mälestada ei oleks. Kuid ometigi tahaks mõne reaga elustada midagi ka nende tööst, niipalju kui see kellelegi võiks pakkuda huvi.

Kui „Sõduris“ nr. 14—15 mälestuste autor kirjutas sellest, kuidas ta eesti sõjaväelaste büroo poolt läkitati Peeter Suure nimelisse merekindluste staapi „silmaks“ ja „kõrvaks“, siis ei tule seda mõista nii, nagu oleks tema mingisuguseks luure otsarabeks sinna saadetud. See läkitamine oli tingitud allpooltoodud olukorrast ja pigemini sidepidamise mõttes.

Oli ju tol korral selle kindluse komandant kõrgemaks sõjaväeliseks võimuks Tallinnas ja kindluste staabi kaudu lahendati ka eesti polkude formeerimise asju.

Kindluse staap, peale komandandi ja staabi ülema, eriti aga madalam koosseis, asus eesti polkude formeerimise suhtes täiesti eitaval seisukohal ja püüdis kõigiti seda takistada. Olgu kas või sellega, et kirjad kaua registratuuris kinni peeti, koguni aga ka hoopis kaduma läksid. Ei antud õiendusi, ei lastud ülemuste jutule j. n. e. — Propaganda mõttes ja meeleolu jälgimiseks oli vajaline saata rohkem oma mehi sinna erilasepessa.

Eestlasi teenis sel ajal kindluste staabis õige vähe. Ainult mõned üksikud juhi kohtadel. Neist kõige silmapaistvam oli antudugi meie lugupeetav Riigivanem Konsultant Päts. Kuid hr. Päts'i, kui eesti „iseisvuse laeva ehituse peainseneri“ tegevus eesti polkude formeerimise kasuks toimus kõrgemas õhkkonnas ja selle kirjeldamine ei allu nende ridade kirjutaja sulele.

Eestlasist „laastukorjajaid“ staabis oli aga üks agaramaid Jüri Saaliste. Tema teenis Maailmasõja algul Mereministeeriumi Peavalitsuses vanem kirjutajana sundaega ja võeti admiral Gerassimov'i poolt, selle määramisel kindluste komandandiks, Tallinna kaasa. Kui eestlast ja kohalikkude olude tundjat kasutas admiral teda tõlgina ja arvestas sagedasti tema nõuandeid. Seetõttu omas Saaliste teatava autoriteedi kindluste staabis ja nii mõnigi komandandi heatahtlikkuse väljendus eestlastele tuleb lugeda Saaliste arvele. Suurest usaldusest Saaliste vastu kõneleb juba see asjaolu, et olles aukraadilt ainult vanem kirjutaja, temale tegelikult allus kindluste staabi käsukirjade jaoskond ja trükikoda, millest käisid läbi täiesti salajased käsukirjad ja ettekirjutused.

Eesti rahvuspolkude loomise algpäevil valiti Saaliste Eesti sõjaväelaste ülemkomiteesse ja staabi teenistusest tuli tal siis lahkuda. Tema asendajaks kindluste staa-

Veltveebel Harald Uustal'i mälestuseks.

26. aprillil s. a. lahkus meie hulgast haiguse tagajärjel 1. Jalaväerügemendi 1. rk. kompani veltveebel ja Üleajateenijate kogu esimees veltveebel Harald Uustal.

Veltveebel H. Uustal †.

Veltveebel H. Uustal sündis 1904. a. Jõhvis. Sõjaväeteenistusse astus sundaega teenima 6. aprillil 1925. a. 1. Jalaväerügemendi. Samal aastal lõpetas Sõjaväe Ühendatud Oppeasutuste Allohvitseride kooli ja uuen-

dati noorem-allohviteriks ning kinnitati jaoülemaks. 1. oktoobrist 1926. a. jäi üleajateenijaks rühmavanemaks ning määrati juba 1928. a. 10. juunist alates 7. kompani veltveebliks, millisel kohal teenis kuni 27. maini 1936. a., mil määrati 1. rk. kompani veltveebliks.

Veltveebel H. Uustal oli elava, kindla, tõsise ja edasipüüdliku iseloomuga allohviter, oli väga armastatud ja lugupeetud kaasvõitlejate keskel. Teenistusse andus kadunu täie innuga, vahetpidamata õppides ja täiendades end omal alal. Teenistuses oli alati täppis ja eeskujuks alluvatele ning sai kiitusi otsekohestelt kui ka kõrgematelt ülematelt. Teenete eest annetati temale Valgerist.

Üleajateenijatekogu esimeheks oli käesoleval aastal kolmandat korda ja juhatuse ning revisjonikomisjoniliikmeks igal aastal alates 1928. a. vahetpidamata.

Parim sõber kaaslastele, armastatud juht kogu elus, täis elurõõmu ja jõudu, täis andumust oma ülesannetele ja kogu käekäigu arendamisele — nii pidi veltveebel H. Uustal, alistudes karmile saatusele, liig varaselt lahkuma meie keskelt. Tema kuju jääb alati elama nende tema kaasvõitlejate meeles, kes vaid valuga peavad leppima tema surmaga.

Andkem au ta mälestusele! **K. H.**

pi sattuski nende ridade kirjutaja eespool tähendatud ülesannete täitmiseks.

Nagu juba tähendatud, oli kindluse komandant kõrgeim sõjaväeline võim Tallinnas ja temale allusid kõik kindluse piirkonnas asuvad ja asutatavad sõjaväeosad ja asutused. Nende alluvate väeosade rohke tõttu paisusid ka kindluse komandandi ja staabi ülemale käsukirjad, käsud, ringkirjad jne. sedavõrd suureks ja arvurikkaks, et isegi trükikoda ei jõudnud neid õigeaks ajaks paljundada ja need ikka kaks kuni kolm nädalat hilinedes ilmusid.

Käsukirjade registreerimine ja ilmunise järjekorra määramine olenes käsukirjade jaoskonna juhatajast.

Siin algabki teise „laastukorjaja“ teene. Kõik käsukirjad, käsud, ringkirjad, mis kuidagi puudutasid eesti polkude formeerimist või ohvitseride määramist, ilmusid juba järgmisel päeval trükkituna ja saadeti asjaosalistele kätte. Et neid kohe avaldada, selleks pidid teised, järjekorda ootavad käsukirjad viibima, olgugi, et nende

ilmumist samuti pikisilmi oodati. Asjast eemalolijatele paistab see muidugi tühise teenena, kas käsukiri ilmub päev varem või hiljem, mis sest siis ikka on. Aga sel ajal olid käsukirjad vene väes veel „au“ sees, ilma milledeta ei antud üldse mingisuguseile algatatud küsimusile edaspidist käiku. Seepärast oodati nende ilmumist ka kärsitusega.

Oli siiski teatava riisikoga tegemist, et seal, eestivaenulises pesas, eelistada eestlasi ja nende iseseisvuse mõtet. See oli mäng isikliku vabadusega ja halvemal korral isegi eluga. Pahandusi ja arusaamatusi oli küll palju, kuid venelastele jäi see käsukirjade jant siiski kuni tänase päevani arusaamatuks.

Õige raske patu võttis aga käsukirjade jaoskonna juhataja oma hingele sellega, et formeeritava eesti polgu, komandandi käsukirjaga, enneaegselt kindluse intendantuuri juurde varustusele võttis.

Sellel varustusele arvamisel oli oma eelugu, aga sellest edaspidi. **E. M—pa.**

Vastutav toimetaja major **A. Luts.** Tegev toimetaja major **J. Madise.**

Juriidilised küsimused.

(Järg.)

Küsimus: Kas teenistus kuupalgalise ajutise tööjõuna Tallinna—Viljandi—Pärnu kitsaroopalisel raudteel 21. 03. 21. a. kuni 01. 10. 23. a. kuulub arvestamisele teenistusvanuse-tasu saamist õigustava teenistusajana Riigiteenijate tasude seaduse (RT 31—1935) § 8 kohaselt?

Vastus: Riigiteenijate tasude seaduse (RT 31—1935) § 8 p. 1 järgi teenistusvanuse-tasu maksmisel arvestatakse teenistusajana arvates 01. 12. 18. a. teenistust Tallinna—Viljandi—Pärnu ja Mõisaküla—Valga kitsaroopalistel raudteedel. Kuna tähendatud seaduse eeskiri teenistuse kohta nimetatud raudteedel ei sea üles mingisuguseid erinõudeid, siis lähtudes sama paragrahvi punkt 1, mille järgi arvestatakse teenistusvanuse-tasu maksmist õigustava teenistusajana ka teenistus riigiasutises kuupalgalise ajutise tööjõuna, tuleb arvata, et ka teenistus kuupalgalise ajutise tööjõuna Tallinna—Viljandi—Pärnu kitsaroopalisel raudteel, ajal, mil see oli eraselt omanduseks, kuulub arvestamisele teenistusvanuse-tasu saamist õigustava teenistusajana.

Küsimus: Kas üleajateenijal enne sõjaväeteenistusse astumist riigiasutises riigitöölisena teenitud aeg võetakse arvele RT 29—1937, ettenähtud palgalisa maksimisel?

Vastus: Riigiteenijate tasude seaduse (RT 31—1935) § 8 ei maini teenistusvanuse-tasu saamist õigustava teenistusajana teenistust riigitöölisena riigiasutises. Seepärast tuleb arvata, et üleajateenija poolt enne sõjaväeteenistusse astumist riigitöölisena teenitud aeg ei kuulu arvele võtmisele palgalisa maksmisel. —lu—

Ametlik osa.

SÕJAVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRJAD

Nr. 71.

Tallinnas, 21. aprillil 1937.

(Sõjavägede Staap.)

Vabastan enese soovil tegelikust sõjaväeteenistusest kapten Ludvig-Siegfried Triiki ja koolivelsker leitnant Vladimir Kallase — Kalevi üksikust Jalaväepataljonist arvates 25. aprillist s. a.

Alus: O.T.S. § 187 p. 1.

Õiendus: Lj. nr. 6-s.

Nr. 73

Tallinnas, 24. aprillil 1937.

(Sõjavägede Staap.)

§ 1.

Viin üle teenistuse huvides arvates 1. maist s. a.:

— leitnant Ilmar Paul'i Sõjakoolist — 4. üksikusse Jalaväepataljoni,
— leitnant Oskar Põder'i 1. Jalaväerügemendist — Sõjakooli.

Alus: O.T.S. § 121 p. 2 ja § 133 p. 1.

Õiendus: Lj. nr. 112.

§ 2.

Käsin läkitada teenistuse huvides leitnant Otto-Andreas Kommu sar'e 7. Jalaväerügemendist — Sõjavägede Staabi VI Osakonna ajutiseks teenimiseks kuni korralduseni, arvates 1. maist s. a.

Alus: O.T.S. §§ 166—168.

Õiendus: Lj. nr. 111.

Nr. 76.

Tallinnas, 28. aprillil 1937.

(Sõjavägede Staap.)

Käsin 1938. a. Kõrgemasse Sõjakooli vastu võtta ohvitseri ettevalmistamiseks:

— juhtimise ja staabiteenistuse alal IX lend ja
— sõjamajanduse alal II lend.

Võistluskatsed korraldada 1938. a. aprillil ja mailkuus.

Alus: Kõrgema Sõjakooli seadluse (RT 64 — 1931) § 3 ja Kaitseministri ksk. 1933. a. nr. 343 § 3.

Nr. 77.

Tallinnas, 28. aprillil 1937.

(Sõjavägede Staap.)

Käsin avada Lennukoolis järjekordse lennuväe-aspirantide kursuse arvates 1. novembrist 1937. a.

Lennuväe-aspirantide kursusele võtta vastu kuni 20 õpilast.

Ohukaitse ülemal korraldada lennuväe-aspirantide kursusele astuda soovijatele katsed ja arstlik järelevaatus käesoleva aasta juuni-kuus.

Alus: Väeliigi ohvitseride ettevalmistamise seadluse (RT 92 — 1935) § 32 ja 33.

J. Laidoner,

kindral-leitnant,

Sõjavägede Ülemjuhataja.

Tagavaraväe-ohvitserid!

Tellige ja lugege

„Sõdurit“

ILMUS TRÜKIST

Sõjavägede Staabi

VI osak. väljaandel

Pioneri-eeskiri II osa

Teed

(PE II)

HIND 1 KROON 75 SENTI

Müügil „SÕDURI“ toimetuses

Tallinn, Sakala tänav nr. 33 Telefon Kaitseväge nr. 1-63